

всеукраїнська загально-політична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА СВІТЛЯНЦЯ

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 32 (1761)

П'ятниця, 9 серпня 2013 р.

Видавється з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

ВШАНУВАЛИ ЛИЦАРКУ ДУХУ

1 серпня 2013 р. українці Севастополя панахидою та мітингом вшанували пам'ять Лесі Українки, яка відійшла у вічність 100 років тому. Іерей Микола Квич (УГКЦ) провів ритуал, після цього на центральному майдані Балаклави, де встановлено пам'ятник великій поетесі, пролунав Державний Гімн України. Присутні заспівали «Молитву за Україну» — духовний гімн «Боже Великий, єдиний» — у Греко-католицькій церкві існує давня традиція співати після відправи.

ПОДОРОЖНІ НОТАТИ

ПОСЕСТРА НАША — СЛОВЕНІЯ

У Словенію летіли через Австрію — дві країни-сусідки тісно притулились при бескиді Альп. А звідтам, із Відня, добиралися машиною — за якихось пару-трійку годин можна дістатися Словенії.

...За вікном автівки бігли сосни, берізки, різновеликі кущі й молодий ялівець... Гойдаючись в соннім салоні, в напівздрімоті піймала себе на думці: цікаво, а чи вгадаю, де саме закінчується австрійська територія і починається словенська? І... не вгадала! Бо кордону як такого нема, і єдине, що виказувало слов'янську територію, були назви сіл і містечок наокіл: Тирновець, Ярмовець, Планіна, Добра, Мештіне... І ось нарешті вона, Рогашка Златіна — Золота Рогашка, яка не випадково має таку назву, в чому ми пізніше переконалися й самі. Здається, всі мінеральні води світу віддали свої цілющі лікувальні властивості лише на користь однієї — магнієвої Донат. Приємна на смак, по-літньому освіжача, по-зимовому тепла, зрештою — смачна! Жива і живильна, безпосередньо з потужного мінерального джерела, вода насичує нашу кров солями магнію, калію, кальцію, зміцнює нервову систему, серце, має неабияку тонізуючу й енергетичну силу. Європа знає і п'є цю воду більше як 400 років, але свою славу Донат несе ще з антич-

Після цього розпочалися виступи учасників заходу.

Важливі слова про творчість поетеси сказав доктор філологічних наук, професор кафедри новітньої української літератури Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, лауреат Шевченківської премії Юрій Ковалів. Він є автором-упорядником двотомної «Літературознавчої енциклопедії», а нещодавно світ побачили перші два томи підручника у 10 т. «Історія української літератури: кінець ХІХ — поч. ХХІ ст.». Професор упевнений, що постать Лесі Українки є однією із центральних за художньою цінністю, бо вкладається і в український, і в світовий контекст літератури. (Далі — на стор. 6)

4 820157 940020 32

УДЗЕРКАЛІ ІСТОРІЇ

ЯК ЖЕ
НЕБЕЗПЕЧНО
БУЛО
ШАНУВАТИ
УКРАЇНУ!

стор. 8

ПОЕЗІЯ

ДЕСЯТЬ
УЛЮБЛЕНИХ
ВІРШІВ
ПОЕТА
СТАНІСЛАВА
ЗІНЧУКА

стор. 11

«ДЖЕРЕЛЬЦЕ»

«ЯК Я
ЗАХИЩАТИМУ
МОРСЬКІ
РУБЕЖІ
БАТЬКІВЩИНІ»

стор. 13

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

Засновники:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта" "БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована
Міністерством юстиції
України
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 12042-913ПР
від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів неє автори.

Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.

Матеріали для друку приймаються в електронному вигляді. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і редагувати мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора -
(067) 650-14-22
(050) 957-84-40

АДРЕСА РЕДАКЦІЙ:
95006, м. Сімферополь,
вул. Гагаріна, 5,
2-й пов.,
к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф»
вул. Фрунзе, 47-б
м. Київ, 04080
Тираж - 2000

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне
газетно-журнальне
видавництво»
Генеральний директор
Олеся БІЛАШ
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1,
тел./факс
(044) 498-23-65
Р/р 37128003000584
в УДКСУ у м. Київ
МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail:
vidavniectvo@gmail.com

КРИМ — НАШ ДІМ?

«ДРУЖНІЙ» ПОГРОМ

**ВИРІШЕННЯМ «КВАРТИРНОГО ПИТАННЯ»
ВЛАДА СПРОВОКУВАЛА ЧЕРГОВИЙ
МІЖНАЦІОНАЛЬНИЙ КОНФЛІКТ У КРИМУ**

Дніми у Сімферополі в будівлі за адресою: вулиця Пушкіна, 20, стався інцидент. До «Будинку дружби», так пишно найменованого владою, «прийшли люди, вдерлися в приміщення Кримського республіканського товариства міжнародних з'язків (КРТМЗ) та до кімнат, де працювали представники КРВ Української ради миру «Фонду миру», й почали без пояснень виносити меблі», — розповів Василь Стефанюк, заступник голови Кримської республіканської організації Товариства з'язків з Українами за межами України «Україна — Світ». Аби якось розібратися в ситуації, співробітники «викунтих» громадських організацій зателефонували журналістам. У результаті кореспонденті інтернет-порталу «Кримськотатарське питання online» Світлані Єрешченко, що прибула першою на місце події, розбили фотоапарат. Співробітники громадських організацій, які «викидаються», стверджують, що люди, які прийшли в будівлю під керівництвом голови Республіканського товариства німців Криму «Відергебурт» Юрія Гемпеля, влаштували бійку, а також перешкоджали зніманню на фото і відео процесу винесення меблів. Сам Юрій Гемпель все це заперечує. Світлана Єрешенко звернулася із заявою до ГУ МВС у Криму і просить притягти кривдника до відповідальності за статтею 171 Кримського кодексу, а також відшкодувати збитки і купити новий фотоапарат Canon такого ж класу замість розбитого, що не підлягає ремонту.

Причина цих подій, як з'ясувалося, назрівала давно. Ще в грудні минулого року депутати Верховної Ради Криму ухвалили рішення про створення Кримської республіканської установи Національно-культурний центр «Будинок дружби». Проте відтоді для реалізації цього рішення фактично нічого не зроблено. У травні цього року голова Республіканського комітету АРК у справах міжнаціональних відносин і депортованих громадян Рефат Кенжалієв заявляв, що відкриття Будинку затягується через брак фінансування.

Василь Стефанюк вважає, що саме це і могло спричинити атаку на будівлю. Адже кожній неуспередженій лю-

дині зрозуміло, що організувати в ньому повноцінний «Будинок дружби» — для чого слід було б розмістити там представників кількох десятків кримських національно-культурних товариств! — неможливо, і той факт, що саме цю будівлю представники влади обрали для створення установи з цією пишною назвою — «Будинок дружби народів Криму»! — свідчить про рівень іхньої уяви і оцінювання ролі міжнаціональних відносин у Криму. У будинку, окрім невеликої зали, що вміщає 30-40 осіб, загалом чотири робочих кімнати. Найбільше, що можна було зробити, це потіснити організації, що вже працюють там, і розмістити прямо в залі ще якусь одну. «Під танк» влада кинула одне з кількох німецьких національно-культурних товариств, а саме «Відергебурт», керівники якого відомі своєю співпрацею з місцевою організацією Партиї регіонів, чим і заслужили лояльність влади. І тепер замість широко рекламиованої «дружби» влада створила ще конфлікт між українськими і німецькими організаціями Криму.

Як розповів Василь Стефанюк, вже впродовж кількох років громадські організації листуються з керівництвом автономії про передачу їм в оренду приміщення по вулиці Пушкіна, 20, які вони займають вже кілька десятків років. «Раніше органи влади начебто йшли нам назустріч. 2004 року було прийнято постанову, якою цю будівлю до 2025 року дали нам в розпорядження. Але два роки тому це рішення скасували, без підключення представників організацій, і навіть не повідомивши нас про це. Відтоді на нас чинять тиск, змушують звільнити приміщення. Ми постійно писали листи на ім'я голови Верховної Ради Володимира Константинова, голови Ради міністрів Криму Анатолія Могильова, його заступника Ольги Удовіної з проханням, аби нам надали необхідну документацію і вийшли на укладення договору оренди. Але замість оформлення оренди — тиша, щобільше, останнім часом дедалі частіше нам почали натикати, щоб ми звільнili частину приміщення для здавання в оренду комусь іншому, хоча там і для роботи цих трьох громадських організацій недостатньо умов. Я гадаю, що на будівлі хтось вже накинув оком і її хочуть використовувати з власною метою чи просто приватизувати».

Микола СЕМЕНА («День»)

У вівторок біля зачиненого на нові замки багатостражданого «Будинку дружби» (на фото) представники виселених з нового громадських організацій провели прес-конференцію. Заклики лунали — до найрадикальніших, заходи пропонувалося вжити — найадекватніші, і звернення до суду — це найбліжі «мирне», що чекає нас попереду. Було оголошено про створення Комітету захисту прав громадських організацій Криму, який координуватиме дії «безхатченків» у їхній боротьбі за відновлення справедливості.

Чи спроможна бути справедливою і мудрою наша місцева влада, щоб не допускати таких ситуацій взагалі? Пам'ятається, зовсім недавно, у червні, коли були опечатані двері «Кримської світлиці», ми вже до цієї мудрості апелювали. Не хотілося б думати, що помилилися адресою...

ЗІ СВЯТОМ УРАЗА-БАЙРАМ!

**ПРИВІТАННЯ МІНІСТРА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ЛЕОНІДА НОВОХАТЬКА
ВІРУЮЧИМ МУСУЛЬМАНАМ УКРАЇНИ**

Щиросрдно вітаю віруючих мусульман України зі святом Ураза-Байрам, яким знаменується завершення посту в священній місяць Рамадан.

Це свято духовного очищення, що втілює добро і благодійність, любов та милосердя — ті віковінні цінності, які сприяють зближенню людей, збереженню мури та гармонійних відносин у суспільстві.

Бажаю в ці свяtkові дні миру та злагоди кожній мусульманській родині! Нехай благословений час молитви наповнює ваші серця теплом безмежної любові, дарує здоров'я і щастя, завжди лишається джерелом духовної радості та успіху у всіх починаннях!

З повагою, Леонід НОВОХАТЬКО

Ураза-Байрам — одне з найвеличніших свят Ісламу, яке завершує священний місяць Рамадан — місяць посту. В цей день Бог послав пророку Мухаммеду найперші вірші Корану. Шановні кримські татари та віруючі мусульмани інших національностей, шановні представники Меджлісу, ветерани кримськотатарського національного руху! Українська громада Криму сердечно вітає усіх вас зі святом Ураза-Байрам! Ви є народом, який протягом багатьох років був далеко від рідних домівок, переніс великі страждання, але зберіг свою віру і не втрачав надію на повернення до Криму. Зараз ви можете вільно і з великою радістю святкувати і відзначати у своїх оселях величні

мусульманські празники! Для вас наше щире привітання:

Славне свято

всміхнулося вам,

Ід мубарак, салам,

Ураза-Байрам!

Нехай вранішній ід-намаз

Світлом надії осяє вас.

Хай радість і щастя

рікою вирує,

А віра в Іслам

усім спокій дарує.

Хай ллється шербет

і плов закипає,

Ваш Батько Аллах

vas vіd bіd захища!

Священний закят

дайте друзям, братам.

I знову кажу вам:

ід мубарак,

Слава Ураза-Байрам!

Нехай щастя і здоров'я та

благодать Бога будуть завжди з вами!

ГО «Українська громада Криму»

НАВЧАЛЬНИЙ РІК РОЗПОЧНЕТЬСЯ В НЕДІЛЮ

2013/2014 навчальний рік розпочнеться у неділю, 1 вересня 2013 року, з проведення державного свята — Дня знань. Про це УНІАН повідомили у прес-службі Міністерства освіти і науки України з посиланням на лист МОН від 20 травня 2013 року № 1/9-349 «Про навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів».

Окрім того, зазначили у прес-службі, Міністерству освіти і науки Автономної Республіки Крим, департаментам (управлінням) освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій необхідно забезпечити урочисте проведення 1 вересня 2013 року Дня знань.

Як зазначається в повідомленні, відповідно до статті 16 Закону України «Про загальний середній освіті», 2013/2014 навчальний рік розпочинається 1 вересня святом День знань і закінчується не пізніше 1 липня.

Навчальні заняття організовуються за семестровою системою: I семестр — з 2 вересня до 27 (28 для шкіл, які працюють за шестиденною робочим тижнем) грудня, II семестр — з 13 січня до 30 (31) травня.

Закінчується навчальний рік проведенням навчальних екскурсій у 1-4 класах (2-5 червня), навчальних екскурсій та практики у 5-8 і 10 класах (2 червня — 13 червня) і державної підсумкової атестації випускників початкової (13-22 травня), основної (2-16 червня) і старшої (23-29 травня) школи.

Вручення документів про освіту рекомендуються провести для випускників 9-х класів — 18-19 червня, 11-х класів — 31 травня — 1 липня.

Упродовж навчального року для учнів проводяться канікули: осінні — з 28 жовтня до 3 листопада, зимові — з 30 грудня до 12 січня, веснянні — з 24 до 30 березня.

З урахуванням місцевих особливостей та кліматичних умов за погодженням з відповідними місцевими органами управління освітою можуть змінюватись структура навчального року та графік учнівських канікул, зокрема, проведення для учнів 1-го класу додаткових тижневих канікул; навчальну практику та навчальні екскурсії за рішенням закладу можна провести в інші терміни або впродовж навчального року, зазначили в М

ДЕЛЕГАЦІЯ З ПРИКАРПАТТЯ ПРИВІТАЛА ПІДШЕФНИХ МОРЯКІВ

Відгукнувшись на звернення командувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України, виконуючи розпорядження голови Івано-Франківської облдержадміністрації «Про шефство над військовими частинами», на запрошення підшефних моряків делегація Прикарпаття, яку очолив голова Коломийської райдержадміністрації Михайло Негрич, взяла участь у відзначенні 28 липня 2013 року Дня Військово-Морських Сил Збройних Сил України у місті Севастополі.

Представники Івано-Франківщини побували на урочистому параді в Севастопольській бухті, де свою бойову готовність продемонстрували українські і російські кораблі. На святі були присутні Президент України Віктор Янукович та Президент Російської Федерації Володимир Путін.

У своєму виступі Президент України В. Янукович, зокрема, зазначив, що українські морські традиції сягають своїм корінням в героїчну історію — від морських походів часів князів Свято-слава та Ігоря до знаменитої оборони Севастополя від фашистських загарбників. «Морський флот — не тільки дуже важливий господарський комплекс держави. Це і невід'ємна надійна складова оборони держави».

Після військового параду делегація відвідала підшефну військову частину А-4591 — Навчальний центр Військово-Морських Сил України у Севастополі, де коломийчани зустрілися з начальником управління бойової підготовки контр-адміралом Денисом Березовським та командром частини Геннадієм Гончаром.

Голова Коломийської районної державної адміністрації Михайло Негрич вручив керівництву вітальній адресі від голови Івано-Франківської обласної державної адміністрації Михайла Вишневанюка, подарунки та грошову допомогу від шефів Коломийського, Тисменицького, Бого-родчанського районів та міста Коломия.

Оксана БУДЬКО,
начальник інформаційно-аналітичного відділу
апарату Коломийської райдержадміністрації

ПІДЙОМ ПІДВОДНОГО ЧОВНА «Щ-216» (ЩУКА) СТАНЕ ПОДІЮ ЄВРОПЕЙСЬКОГО МАСШТАБУ

Президент України Віктор Янукович доручив Прем'єр-міністру Миколі Азарову та Главі Адміністрації Президента Сергію Львовічіну опрацювати питання можливості підйому радянського підводного човна «Щ-216» серії Х-біс, який було виявлено співробітниками Кримської республіканської установи «Чорноморський центр підводних досліджень» у липні цього року поблизу мису Тарханкут на глибині 52 метри.

Згідно з документом, Уряд має забезпечити транспортування субмарини, її дослідження, поховання екіпажу підводного човна «Щ-216» та створення музею на його базі. Крім того, зазначені установи мають розглянути питання створення меморіалу загиблим морякам.

У рамках відзначення 70-ої річниці визволення України від фашистських загарбників і 70-ої річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років необхідно провести заходи щодо вшанування пам'яті загиблих моряків радянського підводного човна «Щ-216» серії Х-біс із зачлененням родичів загиблих, представників іноземних держав, наголошує в дорученні Президент.

З урахуванням проведених робіт профільні установи мають розробити відповідну проектну документацію та забезпечити фінансування всіх робіт і заходів.

* * *

Підйом на поверхню радянського підводного човна «Щ-216», що затонув біля кримських берегів, стане подією європейського масштабу. Про це повідомив заступник голови Ради міністрів АРК Георгій Пасьров.

«Президент України взяв на контроль роботу з підйому загиблого підводного човна. Це буде знакова та відповідальна експедиція, спостерігати за якою буде вся Європа. Важко уявити, скільки світової спадщини криється в глибинах Чорного моря. Ми продовжуватимемо дослідження», — підкреслив віце-прем'єр Криму.

Згідно з архівними даними, підводний човен «Щ-216» пропав безвісти в лютому-березні 1944 року під час виконання бойового завдання. Причиною загибелі судна стали глибинні бомби. Усьє екіпаж у складі 47 осіб загинув.

Підводний човен «Щ-216» — «українського» походження. Він був єдиною у складі Чорноморського флоту СРСР «Щукою» Х-біс серії. Цей підводний човен був закладений 23 липня 1939 року на заводі № 200 в м. Миколаєві. 30 травня 1940 року був спущений на воду. 22 червня 1941 року «Щ-216» офіційно включено до бойового складу ЧФ. Підводний човен займав четверте місце за результативністю в підводних силах Чорноморського флоту. Під час бойових дій «Щ-216» виконав 14 бойових походів, у яких провів загалом 299 діб.

ралізованого водопостачання, ремонту скважин та громадських колодязів, утримання в належному стані бюретів та іхній ремонт.

Питання відновлення роботи бюретів та колонок особливо гостро поставило на початку року, у зв'язку з великими морозами. Пенсіонерка з с. Станова Тростянецького району Сумської області скаржилася на відсутність холодного водопостачання в колонках, оскільки перемерз трубопровід. Тростянецька міськрада повідомила, що проведено необхідні ремонтні роботи, водопостачання в колонках села відновлено. Цей факт підтвердила заявниця у телефонній розмові з фахівцем Центру.

Громадяни очікують від влади рішучих заходів щодо вирішення екологічних проблем. Зокрема, у Дніпропетровській області проблеми із забезпеченням людей чистою водою вирішуються послідовно. У дитсадках обласного підпорядкування встановлені системи доочищення води. На кінець 2012 року у садочках, школах та лікарнях регіону встановлено 878 таких систем. А до 2015 року такі системи плануються встановити в усіх дитсадках, школах та лікарнях.

* * *

За період з 12 до 19 липня на урядову телефонну «гарячу лінію» та через Інтернет звернулося 10 987 заявників.

Урядова телефонна «гаряча лінія» працює за номером: 0-800-507-309, з понеділка до п'ятниці з 8 до 21 години, в суботу — з 8 до 19 годин, крім неділі та свяtkових днів. Дзвінки зі стаціонарних телефонів у межах України — безкоштовні. Адреса веб-сайту Урядового контактного центру — www.ukc.gov.ua.

ЛЮДЕЙ НЕПОКОЇТЬ ЯКІСТЬ ПИТНОЇ ВОДИ

Голова Ради міністрів Криму Анатолій Могильов доручив передбачити в республіканському бюджеті кошти на вирішення проблемних питань, які кримчани озвучили Президенту Віктору Януковичу в рамках проекту «Діалог з країною». Таке доручення Анатолій Могильов дав на нараді за участі заявників 6 серпня.

Голова Ради міністрів нагадав, що Крим став активним учасником цього проекту. Всього до Президента України і на Урядову лінію надійшло 161 звернення від жителів автономії.

Усі заяви розглянуті в оперативному режимі, велика частина — виконана. При цьому є проблемні питання, які не можуть бути вирішенні швидко з об'єктивних причин.

У рамках наради розглянуто три звернення, що стосуються багатьох жителів Криму. Зокрема, Ольга Ясницька, яка проживає в мікрорайоні «Квартал будівельників» (Старий Крим), поскаржилася на відсутність води. «Ми місяцями живемо без води. У серпні нам давали воду один раз на 20 хвилин», — розповіла заявниця.

Через посушливу погоду запас води в місцевій артезіанській свердловині різко скоротився. З метою вирішення цієї проблеми розроблено і проходить експертизу проект з відновлення 900 метрів трубопроводу, по якому вода у будинки надходитиме із Старокримського водосхо-

вища. Це дозволить забезпечити водою 1 тис. осіб. Термін реалізації проекту — 1 місяць, кошторисна вартість — 250 тис. грн.

Анатолій Могильов доручив Міністерству фінансів Криму передбачити ці кошти в бюджеті, а місцевій владі — розширити графік і об'єми привозної води: «Без води люди жити не повинні. Необхідно забезпечити достатній об'єм привозної води, доки проводиться роботи з реконструкції водоводу».

З аналогічною проблемою до Президента України звернулася мешканка села Соколи Роздільнянського району Наталя Зюкіна. Анатолій Могильов доручив передбачити в республіканському бюджеті 280 тис. грн. на заміну обладнання на насосній станції в Роздільнянському районі. Реалізація цього проекту дозволить стабілізувати водопостачання в семи селах регіону.

Крім того, подібне звернення надійшло від жительки с. Максимівка Роздільнянського району Миколи Смайлова. Вода, яка подається в селищі, має високий рівень мінералізації та не може використовуватися як питна. У зв'язку з цим в село організовано регулярне підвезення води.

Голова Ради міністрів Криму доручив керівництву села і району підготувати проектно-кошторисну документацію для будівництва водоводу від артезіанської свердловини села Струмки до села Максимівка.

Управління інформаційної політики Ради міністрів АРК

Високе екологічне навантаження на довкілля — зворотний бік розвитку промислового виробництва. Особливо це стосується промислового розвитку регіонів України. Активність громадян спонукає владу оперативніше вирішувати екологічні проблеми, зокрема, забезпечення населення чистою водою. Як повідомили Українформу в Управлінні взаємодії з громадськістю Урядового контактного центру (Центр), з початку року на урядову телефонну «гарячу лінію» зверталися тисячі громадян, яких турбують проблеми екології, якості питної води тощо.

«Про необхідність проведення заходів щодо розчистки річок, озер, ставків повідомляли жителі з усіх регіонів країни, зокрема м. Київ, Донецької, Кіровоградської, Луганської, Хмельницької, Чернівецької областей. Головними причинами забруднення водних об'єктів, відповідно і неякісної питної води, яку споживають українці, є виробнича діяльність підприємств, забруднення каналізаційними та іншими побутовими відходами», — йдеться у повідомленні Центру.

Зокрема, жителі м. Антрацит Луганської області неодноразово зверталися з проханням розчистити річку в місті. Річка дуже забруднена сміттям та побутовими відходами, її очищення не проводилось жодного разу протягом останніх п'яти років. Управлінням житлово-комуналного господарства Антрацитівської міської ради Луганської області надано відповідь, що звернення та надано відповідь. Для проведення робіт з реконструкції очисних споруд каналізації м. Коростишів виготовлено проектно-кошторисну документацію, є висновок державної технічної експертизи, проведено тендери торги. З місцевого бюджету виділено кошти. Порушено клопотання перед Міністерством екології та природних ресурсів України щодо фінансування зазначеного об'єкта в 2013 році за рахунок Державного фонду охорони навколишнього середовища.

Громадяни у своїх зверненнях також порушували питання стосовно ненадання і неякісного надання послуг холодного та гарячого централізованого водопостачання в їхніх житлових будинках (3 433 звернення). Зокрема, у 18 разів зросло надходження скарг щодо проблем з водопостачанням у Хмельницькій області (порівняно з відповідним періодом 2012 року).

Наслідками забруднення навколишнього природного

ПОСЕСТРА НАША – СЛОВЕНІЯ

(Продовження.
Поч. на 1-й стор.)

Кажуть, аби по-справжньому зрозуміти країну, треба ознайомитися з п'ятьма речами: кухнею, мовою, національними звичаями і ремеслами, побуту на базарі, відідати кладовище... Пізнаючи Словенію, я ознайомилася лише з чотирма сторонами буття країни. Лишила інтриги: щось ж має бути не з'ясованим, втасманиченим... Ale не скованим за лаштунки — аби глибше пізнати характер країни, по-своєму її відкрити й зрозуміти — треба приїжджати сюди ще і ще раз...

Знайомство розпочалося з національною кухні, на перший погляд, дещо схожій на українську, зокрема, на прикарпатську, оскільки в стравах своїх словенці використовують дичину, гриби, ягоди. Насправді ж кухня самобутня і неповторна, як і сама країна: деякі страви збереглися з часів давньої старовини, мають багаті традиції, не втратили жодної нотки національного колориту. Поміж 40 кулінарних країв Словенії, які, окрім оригінально-своєрідних смакових звичаїв, славляться їх власними самостійними традиціями, можна знайти як витончені помпезні страви, котрі здавна готувались для словенської буржуазії, так і скарбницю сільської словенської кухні чи кулінарію окремих районів: розрізняють традиційні страви ідрійських шахтарів, савинських дроворубів і сплавників, кухню мельників, землеробів, пастухів, священнослужителів... Різне підґрунтя й різний клімат краю, економічні і культурні чинники, а також національні традиції мали неабиякий вплив на розвиток кулінарних пристрастей і смаків... Той самий бурек — листковий пиріг із м'ясом чи сиром, кльошки — картопляні, овочеві, сирні, з яких останні — найлюбленіші й сьогодні... Або, скажімо, національна страва — грибний суп, яким славиться кулінарна Словенія, має кілька десятків різновидів: з соусом чи без, з м'ясом чи без, а далі — з сиром, овочами, крупами, лапшою, бобами, коренеплодами, і... просто з грибами, їх сумішшю... Переповідають, що в розпал грибного сезону (літо-осінь) кулінарні смаки країни загострюються неймовірно — буквально погодинно! Отже, якщо вам пощастило бути в Словенії, не вагайтесь довго, замовляйте будь-який із грибних супів — вам неодмінно сподобається! До речі, суп із трюфелів — справжній деликатес. Ці найцінніші, найдорожчі у світі гриби ростуть в Копрській місцині. Способи приготування улюблених трюфелів не мають меж: їх тушкують із прянощами і вином, поєднують з тушкованим на оливковій олії солодким кропом, з печеними баклажанами, з часниковим соусом або з карамелізованою цибулею. З іншої смакоти — ніжний пудинг із кукурудзяної муки — невеличкий шматок мамалиги, присмаченої шкварками, підливою, бринзою, тушкованими овочами, сметаною, бобичі — суп з кукурудзяних зерен чи борошна... Смачна печенія — смажена домашня ковбаска з капустою. Неперевершена за смаком кравиця — кров'янка, що подається зі шпинатним пюре чи з бобовими, будлі — кульки з кукурудзяної муки з род-

зинками в густо-молочному соусі з додаванням ріпі, боргач — гуляш із оленини, баранини з яиччини з додаванням вина, овочів, прянощів.

Найпопулярнішими сьогодні національними стравами Словенії залишаються прості сільські страви, в рецептах яких і донині збереглися всі уявні і винайдені смаки древніх поварів із куховарів. Візьмімо хоча б приготування горіхової потіції (багатощарового рулету) чи запікання прати — шматочків свинячої голови з нарізаними й підсмаженими кубиками хліба з додаванням яєць, спецій, різnotрав... А як знаються словенці на кашах! Виявляється, існують десятки страв,

Цікавий національний одяг словенців: темних відтінків довгі одноколірні сукні з вишівкою, одзденням — у жінок, і стриманих кольорів чоловічі костюми, з гаптуванням чи прошвою. Цікаві і головні убори. У степових і гірських районах країни вирізняються стилем, кроєм, формою і матеріалами, з яких виготовлені: жіночі — це переважно хустки, містецькі вив'язані так, що обличчя жінки читається, як квітка. Чоловічі — переважно капелюхи — з фетру, тканини, льону, з прикріпленими до них пучечками трав. Кожна слов'янська родина має таке вбрання і вдягає на національні свята. Часто костюми зберігаються і передаються,

нам до свята й слугували перепусткою...

«Веселиця» — свято пожежників. Складається традиційно, що в кожнім словенськім селі є своя добровільна пожежна дружина. І кожна з цих дружин влаштовує приналідною хоча б раз на рік пожежну «веселицю»: споруджується поміст з ялиново-соснових дощок для виступів фольклорних колективів, лаштуються столи і лави — просто неба, на траві. Ошатно одягнені, усміхнені словенці збираються з найближчих округ, сідають за столи, заставлені національними стравами, соліннями, напоями, вітаються, розмовляють. На сцені виступають хорові колективи, співаки і музики, вити-

ні має абсолютний слух! Попри музичний — Б. Горішек, І. Петріч, Лайбах, П. Рамовш, П. Шивіц — має ще й соціальний, гостинний... Я здавна колекціоную букварі країн, в яких буваво. Якось сказала адміністратору, що шукаю словенський буквар, який не можу придбати, бо його немає в жоднім місцевім магазині... Уважно вислухавши, мені пояснили, що віднедавна у Словенії школолярі забезпечують книжками в школах, через те букварики важко знайти в букиністичній лавці. А на ранок другого дня постукали в наш готельний номер, я відчинила — моєму здивуванню не було меж: мені простили руки — справжню словенську буквицю! Я була щаслива!

Ще одна риса, що об'єднує нас зі словенцями, — непогамовність в народній творчості! Словенці — направду витівники: їхнє захоплення домашньою творчістю, національними традиціями і ремеслами — гончарством, чобіткарством, плетінням (не лише із ниток чи пряжі, а й із прутин, соломи, льону), всеможливим шитвом, виробництвом свічок, продуктів із меду — не має аналогів на сьогодні. Вірніше, може, й має, але знаходиться поза конкуренцією! Судіть самі. Візьмімо, до прикладу, виробництво свічок. Це сучасне словенське домашнє ремесло в минулому йменувалось як «крайцершфт» (від

ногого виробництва, що бере свій початок з містечком Тржиче, Турнишче — з районів, де нині як пам'ять про ті часи знаходиться відреставрований старий чобіткарський дім... Ви ще дійні бачили подібний музей? Але чоботи, які я бачила, котрі міряла, про які мріяла, — неімовірної естетичної краси! Різни: скіріяні чи із замінників, з тканини чи плетива, з джинсового полотна, виготовлені, здавалося б, з неподніваних матеріалів, прикрашені каміннями, гудзиками, металевими застібками, сировими дотинками нитками, вишивкою... Зручні й красиві! Сьогодні, як ніколи, вітасяється віднайдені віднайдені!

...Словенські виробництва перетворюються на справжнє мистецтво. Серед пропонованого розмایття на полицях — чобітки про всякий смак — обирає і купуй для вживання і задоволення! Й-Богу, кожна з цих пар чобіт безпрограмний варіант за будь-яких фешн-сезонів, гідна відповіді на непередбачувані примхи моди! Адже поєднання традицій сивої давнини із сучасним поглядом на речі, філігранна техніка майстрів і якісне втілення у виріб найсміливішої ідеї — завжди поза часом!

...Відвідала й базари країни. Спочатку відносно маленький — торжище в Маріборі. Більший — у столиці, в Любляні. Була в захваті від продуктових рядів, особливо рибних: плещеться тріска, окунь, звабіца, раки, кальмарі, мідії. Розмайття всіляких круп, борошна, спецій, олій. У «зелених» рядах випружує молода селера, проситься до рук пучечки петрушок, шпинату, руколі, виліскує овочі всіх сезонів: водничас, ніби не існує на світі ані зим, ані весені!..

На речовому базарі в Любляні зацікавилась антикварними рядами — ходжу, дивлюсь, розмірковую... Дивуюся! З антикваріату тут можна зустріти все: від творів Йосипа Броз Тіто, японських хоку в оригіналі, газет і книжок минувшини — до творів Пушкіна і Сталіна російською, фаянс перебулих років — філіграні кавових чайних сервізів, картини, кустарні вироби, вишиванки, дотинки петрушок, шпинату, руколі, виліскує овочі всіх сезонів: водничас, ніби не існує на світі ані зим, ані весені!..

Щодо фольклору — словенська музична спадщина має ліричні, журні, жартівливі, весільні пісні і пісенні балади. В альпійських, приморських і східних районах країни поширені багатоголосий спів, а в південно-східних районах — більш знані обрядові пісні, т. з. коледи, котрі виконуються здебільшого одноголосно, сольно. Народна музика Словенії — діатонічна, переважно мажорна. Для народних пісень мелодій характерні змінний метр, складний ритм, хорове звучання. Професійна музична мистецтво починає свій розвиток з XV ст. — на цю пору створюються церковні хори, співецькі школи, цехи міських сурмачів... Переконалася — Словенія

«крайцер» — старі австрійські дрібні монети, «кшeft» — торгівля). Виробники свічок на той час заробляли дешіцю, самий дріб'язок, нішо! Але були вірнimi власному виробництву як батьківському ремеслу, продовжували його, всіляко розвивали, передаючи секрети від покоління до покоління... Інший промисел — виробництво нетривалих медових пряників. Сьогодні в Словенії залишилось всього кілька домашніх майстерень з багатовіковими традиціями цього мистецтва — переважно в Шкоф'є Локе і в Драгошах. Там ці солодкі вироби називають «маленькими хлібчиками», і якщо в Шкоф'є Локе тістом заповнюють дерев'яні самодільні чарунки, то в Драгошах, до прикладу, різноформні кольорові пряники роблять власноруч, причому жоден медовий пряник досі не повторювався!

І так словенці побутують в усому. Не тільки тримають першість, а й утримують її! Візьмімо чоботарство як галузь домашнього ремесла і заробітку. Цей промисел виріс на тлі домашньо-кустарного виробництва, що бере свій початок з містечком Тржиче, Турнишче — з районів, де нині як пам'ять про ті часи знаходиться відреставрований старий чобіткарський дім... Ви ще дійні бачили подібний музей? Але чоботи, які я бачила, котрі міряла, про які мріяла, — неімовірної естетичної краси! Різни: скіріяні чи із замінників, з тканини чи плетива, з джинсового полотна, виготовлені, здавалося б, з неподніваних матеріалів, прикрашені каміннями, гудзиками, металевими застібками, сировими дотинками нитками, вишивкою... Зручні й красиві! Сьогодні, як ніколи, вітасяється віднайдені віднайдені!

Словенська мова хоча й дуже подібна до інших слов'янських мов, суттєво відрізняється від них. Навіть найближчі сусіди — хорвати і серби — не розуміють її зовсім, хоча мови між собою вельми схожі й близькі. Справа в тому, що словенська містить безліч старовинних слов'янських слів. Буквене письмо не є фонетичним: виголошенню слово часто докорінно відрізняється від написаного.

(Закінчення на 5-й стор.)

як безцінний спадок, від покоління до покоління — від житньої муки нерідко клауди трішки вареної картоплі — тоді хліб довго не черствіє. Готуючи тісто із білої муки (на особливі свята: родинні події, Новий рік, Різдво, Великдень), в нього щедро прямішують подрібнені маслини, шматочки червоно-жагучого перцю, пряні трави, горіхи, гарбузові і соняшникові насіння, сир, бринзу, кукурудзяну муку... Щораз — це великий творчий процес, а ще більший, як я зрозуміла, сімейно-залаштунковий, втасманичений, інтимний... Але яким хлібним духом виповнюється оселя в час випікання хліба, якою гордістю і красою світиться господиня в ту мить! Яким щастям і радістю — вся родина! І залежно від того, якого характеру хліб очікується, таким буде і його смак та подальше користування. Звідси і поняття «різнохользоровий» хліб — такий ви знайдете лише в Словенії! А чи дізнаєтесь ви про Словенію, не скушувавши «жганиць» — щось на кшталт нашої горілки, але набагато міцніше, перченіше. Вище...

Цікаві і національні свята Словенії: «фраски» й «веселиця». «Фраски» («осьмиця») бере свій початок з VII століття, з того часу, коли імператриця Марія-Терезія в серпні (звісі — «осьмиця») дозволила розливати всім мешканцям околиць залишки мицнулорічних вин, продаючи їх за багато нижчими цінами, заохочуючи до скупівель... Сорти цих вин позначали гілочками сухого плюща — фрасками. Звідти й пішов звичай запрошувати всіх, в кого на відміні дверях були очікувані «фраски» — прикріплі пучки плюща чи сухого різnotрав'я, які були свого роду запрошен-

Мова містить подвійне число, що є великою рідкістю серед індоєвропейських мов. В ній є цілий ряд напівголосних і важковимовних слів: prst (перст — палець), trst (трост — тростина), resci (пеші — перехожі), rgev (прве — перше) та ін. Цікаво, але в процесі розвитку словенська мова в дечому втратила... седній рід! Jaico — чол. роду, Jaica — жіночого. Середнього роду щодо іменника «яйце» не існує.... Чи є діалекти в словенській мові? Є! Словенська мова має численні з них: залежно від області чи краю нараховується вісім діалектичних груп: кочевська, приморська, панонська, штирійська, горенська, доленська, ровтарська і карінтійська. Багато що залежить від народностей, які населяють Словенію. Адже словенців тут — лише 85%. Все решта — національні меншини, які здавна виливали на мову: італійці — на узбережжі, мадяри — в Прекмур'ї, а чи нечисленні — німецька, австрійська, сербська, боснійська, македонська, чорногорська, албанська меншина — внесли і свою нотку в яскравість мовного звучання, збагачуючи й підживлюючи оригінальну, красиву й співчу, одну з найдревніших, найсамобутніших європейських мов — словенську!..

Виявляється, у нас зі словенцями багато спільного! Україна як слов'янська сестра завжди була цікавою для Словенії. Традицію українознавчих інтересів з легкої руки словенця Й. Абраама нині успішно продовжують митці і дослідники Ф. Бевк, Ф. Безлай, Б. Борко, Я. Модер, Ф. Вурник. У їхнім доробку — переклади й розвідки про творчість Т. Шевченка, І. Франка, М. Вовчка, Л. Українки. Чимало зроблено і в нас у справі зближення двох народів, двох споріднених культур: на теренах сучасної України популяризації словенської літератури присвятили свої праці перекладачі й дослідники А. Малишко, Д. Павличко, Д. Паламарчук, Р. Лубківський, А. Горецький, І. Ющук, В. Громич та багато інших.

...Мені переповідали, що серед слов'янських народів саме словенці є чи не найавтентичнішими, чи не найсамобутнішими із усіх нині сущих слов'ян. Схоже, так воно є! Переконалася в цім після розмов зі словенцями, поїздки в Марібор, Любляну. ...Якося у приватній розмові зі знаменитим художни-

Наталя ВОЛОШКО,
член Національної спілки письменників України

ВІН БУВ ЛІКАРЕМ ШВИДКОЇ ДОПОМОГИ...

Петро Мельничук був нашим сусідом. Мешканці багатоповерхівки знали, що він — лікар, і що до нього завжди можна звернутися по допомозі. Коли його не стало, всі відчули певну порожнечу. Грошей за фахові консультації пан Петро ніколи не брав, а це у наш час можна вважати скоріше винятком, аніж правилом. Всі звикли бачити його біля дому, бо мешкав пан Петро на першому поверсі і завжди старазні озеленював-заквітчував невеличкий клаптик землі біля своєї квартири. Знав я, що пише лікар вірш, перший датований ще 1978 роком. Був той вірш, може, й недосконалім з поетичної точки зору, зате ішloся там про добrotу. Майбутній лікар сприймав її як «щедрість серця»:

*У противід вічній, нескінченний
Тепла і світла*

з холодом пітми.

*Земне життя
спроможна врятувати
Лиши доброта
мікс добрими людьми...*

Може, й занадто патетично сказано, але пан Петро саме так і жив, як писав. Причайні слова з ділом у нього не розходилися. Скажу наявіт так: патетикою не зловживав, вона залишалася тільки у віршах, про які знали найближчі люди. А в реальному житті, при спілкуванні з друзями, сусідами — він більше жартував, гучних же слів — мені так здалося — не любив. Поетичні твори збереглися, вони записані у товстому зошиті, і дасть Бог — онуки колись прочитають.

...Вертаючи додому, розмірковувала про побачене й почуле, порівнювала традиції і мови двох культур, запитувала себе: а ми, українці, чи так само ревно плакаємо й оберігаємо свою мовно-культурну ідентичність? Чи належно дбаємо про автентичність українства, шануємо й любимо все рідне, національне? Яка мова звучить у нас вдома, в наших світлицях? Чи розмовляють українською наши діти, онуки? Чи пам'ятаемо уроки історії, чи повертаємося до своїх витоків, примножуючи національні і соціо-традиції? Чимало запитань! Подумалось: вивчаючи світове культурне оточення, радіючи країним здобуткам сусідів, давати орієнтуватися на власну спадщину, своєрідну і неповторну, самобутню і яскраву, цікаву і досі ще незображену — культурну спадщину, яка не має аналогів у світі! Пам'ятаймо: ми, українці, — нащадки знаменитої трипільської культури, котра свого часу прочинила двері у Світ планетарний, в Світ цивілізації... Нам є чим пишатися й що захищати! Будьмо ж соборними, вірними самим собі — почуваймося УКРАЇНЦЯМИ гордо!

Реквізити для безготівкового поповнення картки — гривня (UA):
Одержуваць ПриватБанк
Найменування банку ПриватБанк

Українці мої...

KC

що Остап мав на увазі саме нашого сусіда. Саме вірш нашого Петра Мельничука він поклав на музику і виконував як пісню скрізь, зокрема і в Польщі. У Krakow випадково повз нього проходив львівський журналіст Ростислав Крамар. Постухавши послухав та й написав згодом у газеті «Високий замок» статтю: «Козак, який «обандурив» пів-Польщу». А почав так:

«Центральна площа Krakow Старий Ринок сповнена особливим «краківським» гамором. Його здіймають на товпи різномовних туристів, величезні зграй голубів, фіакри та крихітні електромобілі. Несподівано у різномолосії вловлюють нехарактерні, як на це місце, звуки. Невже? А таки справді: з подивом зауважу неподалік Mar'яцького костелу... вусатого козака у жупані та шапці зі шликом, котрий завзято виграє на бандурі.

«Ой чий то кінь стойть, що сива грифонька...» — долинає до моїх вух. Підходжу ближче. Зауважу на рукаві у кобзаря нашивку з великим тризубом і написом: «Українське козацтво».

Приплюсаю об'єктивом фотоапарата: клац! Бачу, козакові до цього не звикати. Кідаю у футляр від бандури дзвінку монету, на що музика дякує: «Дзеньку!». Почувши від мене «Доброго дня!», здивовано підводить брови і перестає гррати. Знайомимося. 65-річний Остап Кіндрачук — із Ялти. На площах польських міст виграє уже років десять. Приїздить щоліта до Вроцлава на фестиваль вуличних музик, а відтак аж до осінніх холодів мандрує зі своєю бандурою по цілій Польщі. На зиму козак Остап повертається до Криму. «Я вже пів-Польщі обандурив», — жартує кобзар. Він стверджує, що упродовж тривалих мандрів Польщею йому жодного разу не доводилося стикатися з проявами якоїсь національної нетерпимості. Люди — чи то поляки, чи закордонні туристи — з інтересом слухають його гру на бандурі. Неодноразово колоритний козак-мандрівник ставав героем газетних публікацій, телевізій, радіопередач.

На прощання пан Остап пропонує послухати ще одну пісню. Вслухаюся в її слова і починаю гарячково шукати у сумці диктофон. На мое прохання кобзар ще раз співає «Думу», від якої пече у серці:

*«Наши фабрики й заводи
Давно не працюють,
А славнії українці
По світах мандрують.
Іде Хима аж до Рима*

Панам ноги мити,
Бо на рідній Україні
Не мож заробити.
А Марина у Мадриді
Вже живе з іспанцем.

Каже мужу:
«Прости, Грицю,
Бо маю коханця!»
Іде Владко до Росії
Москву будувати,
Щоб було за що у Львові
Дітей годувати.

Роз'їхалися і селяни
«Бакси» заробляти,
Поля неники-України
Нікому орати...»

А тепер уявіть собі, як я почувався в ту мить, коли достеменно переконався, що саме з подачі нашого пана Петра з'явилася на світ ця пісня. Найприкіше, що сусіда на той момент уже не було в живих... Ось таке було журналістське відкриття — не з веселіх. Проте підстави для оптимізму є. Жив поряд з хорошиою, талановитою людиною і навіть не згадувався про рівень тієї доброти і небайдужості. Значить, насправді нас таких більше, ніж здається на перший погляд. Значить, щедра наша земля на добрих людей! Вона і тепер невтомно продовжує їх народжувати. Біда лише в тому, що ми не завжди їх цінуємо. А саме людяність, скромність і велика відповідальність перед суспільством таких людей, як неенька Петра Мельничука, є запорукою того, що не переведеться добро на нашій землі. У вірші «ВИРЯДЖАЛА МЕНЕ МАТИ» (1987 рік) про це молодий лікар сказав лаконічно, але переконливо:

*Виряджала у дорогу
мене колись мати,
Проводжала в світ широкий
З рідненою хати.*

Проводжала, промовляла:
«Будь щасливим, сину!
В своїх мандрів шануй правду
І добру людину...»

Ми, сусіди по будинку, могли б одностайно ствердити: Петро Мельничук, здібувши освіту і ставши лікарем швидкої допомоги, завжди свято виконував материнський наказ.

Сергій ЛАЩЕНКО

ЗБІР КОШТІВ НА ЛІКУВАННЯ ІГОРЯ ЛОСЄВА

Постійному авторові «Українського Тижня» та «Радіо Свобода» Ігореві Лосєву зроблено операцію на серці, що мала вартість 50 тисяч гривень. У разі успішного проходження реабілітаційного періоду Ігор житиме повноцінним життям, повернеться до роботи і матиме практично чистий рівень працездатності, що і до операції.

10 тисяч гривень на операцію виділив благодійник, який попросив не називати його імені. Більшу частину коштів уже зібрали родичі та друзі Ігоря. Проте потреба в коштак залишається і далі — щоб повністю перекрити вартість операції та забезпечити нормальній реабілітаційний період.

Реквізити для безготівкового поповнення картки — гривня (UA):
Одержуваць ПриватБанк
Найменування банку ПриватБанк

Номер рахунку 29244825509100

МФО 305299

ЄДРПОУ 14360570

Найменування платежу лікування Лосєв Ігор Васильович для поповнення картки 6762466786399020

Реквізити карткового рахунку — долар США (USD)

Beneficiary (одержувач): Losiev Ihor Vasylович (Лосєв Ігор Васильович)

Account (рахунок банку одержувача):

26204602810710

Bank of Beneficiary (банк одержувача): Privatbank, Dnipropetrov'sk, Ukraine, Swift Code PBANUA2X

Intermediary Bank (банк-кореспондент): JP Morgan AG, Frankfurt/Main, Germany, Swift Code: CHASDEFX

Correspondent Account (рахунок банку одержувача в банку-кореспонденті): 6231605145

Ігор Лосєв — про Степана Бандеру — ЧИТАЙТЕ НА СТОР. 14.

НІ, Я ЖИВА! Я БУДУ ВІЧНО ЖИТИ!

1 серпня минуло 100 років від дня смерті видатної української письменниці, геніальної поетеси, якої ще не зінав світ досі, Лесі Українки (Лариси Петрівни Косач), чиє слово-криця, слово-вогонь стало могутньою художньою зброєю і сіяло розумне, добре, вічне у серцях трудівників. Її небезпідставно називають співачкою досвітніх огнів, дочкою Прометея, одержимою...

Народилася вона 25 лютого 1871 року в м. Новограді-Волинському в інтелігентній і високоосвіченій родині: матір її була письменницею, відомою в літературі під псевдонімом Олена Пчілка, батько – юристом. «Мені легко було вийти на літературний шлях, бо я з літературної родини походжу, але від того не менше кололи мене поетичні терни, а власне – невіра в свій талант, трудне шукання правого шляху», – писала вона в листі до Ольги Кобилянської.

Майбутня письменниця з дитинства хворіла на туберкульоз і не навчалася у школі, але завдяки матері і дядькові М. Драгоманову, який мав великий вплив на формування її світогляду, за допомогою самоосвіти стала однією з найосвіченіших жінок свого часу, здобула глибокі і різно-бічні знання, знала більше десяти мов, вітчизняну і світову літературу, філософію, історію.

«На свій він це – геніальна жінка», – зазначав після знайомства з нею письменник М. Павлик.

Леся Українка почала писати дуже рано – з дев'яти років, а вже в тринадцять (у 1884) з'явилася друковані її перші поезії «Конвалія» і «Сафо», а в 1893 р. у Львові вийшла перша її збірка поезій «На крилах пісень», яка засвідчила, що в літературі прийшов свіжий, оригінальний поетичний талант.

I. Франко в одній із статей (1898) ставив її поруч із Т. Шевченком: «Від часу Шевченкового «Поховайте та вставайте, кайда-

ни порвіте» Україна не чула такого сильного, гарячого та поетичного слова, як із уст сії слабосілі, хворої дівчини».

Друга збірка «Думи і грій» (1899) і наступні закріпили за нею першорядне місце в літературі. Вона пише не лише пристрасні, полум'яні високохудожні поезії, а й звертається до великого епічного жанру – поеми, пише драматичні твори, виступає з критичними статтями, оповіданнями, перекладає.

У центрі багатьох її творів з'являється геройчний характер, образ незламного борця, часто і митця, вона звертається до історичних і легендарних постатей Спартака, Прометея і вірить, що в серцях її товаришів «вогонь титана ще не гас».

Важливе місце в її творчості посідає образ і тема митця, заування поета і поезії («Давня казка», «Поет під час облоги», «Слово, чому ти не твердая криця»). Її твори друкуються у прогресивних журналах.

У 1900-х роках міцнюють її звязки з соціал-демократичним рухом. У листі до М. Павлика вона писала, що зреється політики в літературі вона не може, «бо не тільки переконання, але темпера́мент мій того не дозволяє... Тоді треба мені скинутись і моєй поезії, моїх найщиріших слів, бо вимовляти і ставити їх на папері, скинувши того діла, на яке вони кличуть інших, – мені сором... У мене рука не здійметься на таке самовбивство».

Поетеса була свідком і очевидцем революційних подій 1905 р. у Тифлісі, Петербурзі, відгук яких з новою силою зазвучав у її творах. Її настірій був співзвучним із революцією, у її поезіях зустрічаємо образ велета, заклики до волі, віра у країще майбутнє трудового народу.

*I встане велетень з землі,
роздрібить руки грізні,
I вмить розірвіть на собі
усі дроти залишні.*

(«Про велета»)

між українським і єврейським народом і сподівалася, що вони здобудуть свободу у цьому світі.

Про що б Леся Українка не писала – про минуле, сучасне чи майбутнє, вона утверджувалася у світі «тут і тепер, тут і завжди».

Голова севастопольської міської організації Союзу українок, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української філології Севастопольського міського гуманітарного університету Тамара Мельник сказала, що Леся Українка – жінка з роду Косачів-Драгоманових, дочка Олени Пчілки, небога і «духовна дитина» Михайла Драгоманова, двоюрідна онука Якова Драгоманова, одне слово, потомствена «лицарка духу», шляхтянка, поклала на свої тендітні плечі ваготу імені – бути Українкою. Вона витворила свій

Леся Українка в Криму. Фото 1897 р.

світ – світ символів, вбираючи в них свою предметність, не цураючись ні житого, ні людяного.

Крим і Севастополь став для неї – вічного пілігрима – унікальною творчою Меккою:

«Ці дні такі незвичайні для мене, я ніби одержима казковим краєвидом Криму. Оті величаві ліси затъмарили мій розум, і я вже живу в іншому світі, де панують невблаганні та справедливі Боги, і в цьому світі немає злidenних турбот, не існує минулого – сторінка того життя перегорнута, і воротя не буде. Зараз я сиджу на березі Чорного моря, мов та Афродита, володарка щиріх та юних сердець».

Завдяки зусиллям багатьох небайдужих людей, творчому пломеню скульптора Володимира Суханова, у Балаклаві з'явився пам'ятник Лесі Українці. Приходять люди, приносять квіти. Дзвенять бандури, лунають вірші Лесі. Вони – вічні, бо поезія не вмирає, бо ж сама Леся Українка писала:

Як я умру, на світі запалає покинутий вогонь

моїх пісень...

Творчість Лесі Українки стала вершиною української культури і водночас помітним явищем світової літератури. Ця жінка з трагічною долею увійшла у свідомість людей як символ незламності та боротьби.

В останні роки життя Леся Українка написала понад 20 драматичних творів, зокрема, таких, як «Блакитна троянда», «Одергіма», «На руїнах», «Вавилонський полон», «У пущі», «Кассандра», «В катакомбах», «Руфін і Прісцилла», «Адвокат Мартіан», «Камінний господар», «Оргія», «Лісова пісня», вийшла заборонена «Бояріння» та інші. Широка тематика й проблематика цих творів, деякі з них становлять вершинні піки нашої драматургії. Одним із найвищих мистецьких досягнень Лесі Українки є драма-феєрія «Лісова пісня». Вона часто звертається до міфологічних та історичних подій різних епох і народів, але це не втеча від сучасності. Історичне і давнє минуле вона ставить на службу сучасного, пишучи про давні часи, автор «в їх гіркій давно минулій долі все бачив образ рідної неволі».

Її новаторська драматургія не завжды знаходить правильне розуміння, не часто щастить її і сьогодні на сценах наших театрів.

Леся Українка прожила коротке (лише 42 роки) і нелегке, але мужнє, глибоко натхненне творче життя. Пам'ять про неї – не зламує духом дочку Прометея – жива і житиме вічно.

Широко відзначалися ювілеї письменниці, особливо всенародного характеру набув 100-

літній ювілей від дня народження (1971). Її твори перекладені багатьма мовами народів світу, вони виходили багатотисячними тиражами і, зокрема, у 5-ти, 10-ти, 12-ти томах (найповніше). Відкриті літературно-меморіальні музеї у Києві, Криму, Новограді-Волинському, Колодяжному; у м. Сурамі (Грузія); споруджені пам'ятники, встановлені щорічна літературна премія її імені за кращі твори для дітей, створені телевізійними та кінофільмами. Ім'я її носить Луцький університет, театри, школи, вулиці, клуби... З'являються нові книги, дослідження, присвячені життю і творчості письменниці. Вона вірила у добру і довгу пам'ять людей і писала:

*Довго щирими сими словами
До людей промовлятиму я.
Я загину – та довго між вами
Гомонитиме пісня моя.*

І ще:

*Як умру, на світі запалає
Покинутий вогонь моїх пісень,
І стримуваний пломінь засіє:
Вночі запалений, горітиме удень.*

Думаю, що ці горді, правдиві і пророчі слова підтверджують і відзначенням першого її наступних сторіч.

Павло ПАРАСКЕВІЧ

м. Херсон

МРІЯЛА ПОБАЧИТИ МОРЕ...

ДЕЩО ПРО ВЗАЄМИНИ
ТА ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ

Серед світів українського письменства незгасими зорями височіють два жіночі імена – Леся Українка та Ольга Кобилянська. Якщо перша відкрила нові горизонти поезії та драматургії, то друга плідно працювала на ниві прози, привертуючи увагу до своєї творчості не лише в межах України. Новаторські пошуки зробили їх посестрами по перу.

Особиста прияздь між ними починалась заочно. Влітку 1891 року дводцятирічна Леся Українка пише до Михайла Павлика з сонячної Євпаторії про своє бажання листуватись з молодою буковинською письменницею, зокрема наголошуючи: «Нехай пише до мене якою хоче мовою, дасть бог, розберу, хоч, звісно, приемніше було б розмовляти по-своєму. ...Я ...ніколи іншою мовою, як тільки своєю, листів не писала і, певне, не писатиму». Звідкіля ця підкresлена увага до мови, чим вона викликана?

Насамперед – суттєвою різницею у вихованні та освіті двох геніальних жінок. Леся Українка народилась і виросла в сім'ї свідомих українців, мова її творів – це мова матері, котра плекала талант дочки, як ніжну рослину, ставши навізне для неї прикладом самовідданості і вірності Україні.

Ользі Кобилянській віднайти своє покликання було значно важче. Родина батька письменниці походила з шляхетного роду, її маті – за походженням німкеня. В сім'ї поряд з польською та німецькою мовами шанували і українське слово. Чотири роки навчання в народній школі містечка Кімполунг, де служив батько Ольги, відкрили юніці чарівний світ літератури. Вона жадібно перечитувала книгу за книгою, в основному німецькою мовою, яку тільки можна було дістати в глухій провінції. Свої душевні пориви Ольга переливала в численні малюнки і рядки поетичного щоденника, а згодом і в перші новели, яких поступово ставало все більше. Звичайно, написані вони були по-німецькі. Українською мовою дівчина володіла не настільки відповідно, щоб записувати бурхливий потік юних думок і почуттів. Завдяки турботам батька її пощастило лише три місяці брати приватні уроки української мови. Мабуть, Кобилянська торувала би свій шлях у німецьку літературу, тим більше, що перші її спроби схвалено зустріли німецькі поціновувачі.

Однак у 1881 р. до Кімполунга приїхала сім'я Окунєвських, дочка яких здобувала вищу медичну освіту в Швейцарії. Людина прогресивних поглядів, участниця феміністичного руху і разом з тим українська патріотка, Софія Окунєвська ділала на прихильників Ольгу Кобилянську до української літератури. Згодом до Софії приєдналася її родичка, письменниця Наталя Кобринська, яка пристрасно переконувала обдаровану буковинку прислужити вітчизняній літературі.

«Сподіваюсь, що пані, – писала вона, – не захоче весь час писати по-німецькі. То бу би грабунок – додавати, де вже і так багато, а віднімати, де мало. Ти – українка, повинна, отже, й писати по-українські. Не говори, що мови не знаєш. Ти розмовляєш добре, а читаючи більше українських книжок, навчишся краще».

Правомірність цієї думки пізніше підтвердила Леся Українка, котра, захоплюючись багатством української мови Кобилянської, зауважує в листі до неї: «...Ви навчились її тоді, коли інші одразу думали, що знають. Коли Ви з німецької школи прийшли на Україну, то прийшли свідомо, знаючи, куди і навіщо...». До речі, чи не зразок для наслідування, яким нині можуть скористатись наші російськомовні земляки?

(Закінчення на 11-й стор.)

Юрій Ковалів

(Закінчення. Поч. у № 31)

Тяжка образа крає жінці серце. Вона сидить, закутана у теплу ковдру, і беззвучно плаче, додаючи мені горя. Спливає слізьми, як свічка воском. Здоров'я її гасне буквально на очах. Помітивши мій співчутливий погляд, потемніла від душевної муки. Лице її скривила болісна гримаса. Щоку почало сіпати. Сльози припустилися, мов дощ на весні. Так плаче тяжко скривджене дитина, безпорадна у своєму горі, всіма покинута і забута. Ні ради, ні співчуття, ні допомоги нізвідки. Може, тому вона й приліпилася до мене, як дитина до батька (вона називає мене «мій татусь», «мій батечко»).

Ось і тепер. Схиливши свою голову мені на плече, дивиться сумно у вікно і каже, ніби сама до себе:

— Життя!.. Хіба це життя?

Я втішаю:

— Не плач, це виснажує, тримайся.

Мимоволі звертаю увагу на свої власні слова. Вони нагадують мені втішання приреченіх до страти.

Отак і живемо, щоб ви знали.

Вона, знеможена хворобою і страхом за мене, який ще більше підточує її організм.

Я — не знаючи намірів моїх мучителів, з дня на день чекаю арешту. Мало того, що я втратив роботу, сім'ю, здоров'я, друзів. Вилученням літературних матеріалів мене остаточно знищено, позбавлено смислу життя, розтоптано грубо й безжалісно, як ворога. Чийого ворога? Рідна земле, посвідчі! Я так

Матвій Михайлович із дружиною Катериною Володимирівною та донькою Оленкою в Київському зоопарку

люблю свій народ і так ненавижу його ворогів, що скоро зотлю на пожарищі власного серця.

Якби українець був господарем у власному домі, він міг би, не соромлячись, посадити мене за свій стіл та й не на гіршому місці. А поки що я почиваю себе як людина, що сидить на власному похороні. А могло ж бути й інакше. «В своїй хаті своєї правда і сила, і воля», — писав Шевченко. Ось що таке політична незалежність, державна самостійність нації. Коли ви збегнете це, добре, довірливі брати мої, гречкосії? Коли ви наїдитеся відрізнятися радянські влади від влади узураторів і з допомогою першої провічте другу?

Не вважаю себе нещасливим чи переможеним. Я гордий з того, що досі робив. Шкодую, що зробив мало. Я пізнаю смак боротьби і перемог, іллюзій поразок і розчарувань. Моїми ворогами були поспіль негідники і нікчеми. Друзі, на жаль, теж далеко не всі витримали випробування, не всі виявилися на висоті.

Великого жалю завдає мені горе Катерини. Хвора й самотня, прихилилась до мене, мов загрожене звірятко, що шукає захисту там, де тільки може знайти. А я в нинішньому своєму становищі можу втішати хіба що вірою в майбутнє. Ця віра підтримує «на плаву» мої власні надії і сподіванки.

Корені моєї надії криються стародавній і славетній історії наших предків русинів, у волелюбних традиціях українців, у їх вогненній непримиреності до своїх гнобителів. Ще Котляревський пророче писав, що «великий і завзятий рід» українців «буде жити та панувати, покіль не будуть ціловати ноги чиєсь постола» («Енеїда», с. 113). Для цього треба тільки, щоб кожен з нас «був козак, а не мутір». (Там же, 141).

Живить мою віру й те, що на нашім боці мудрість великих революціонерів Маркса й Енгельса, які визнавали історичну законістість національно-визвольних рухів і запо-

відали всім поневоленим: «Неминуча боротьба кожного народу за своє національне існування» (34, 342, рос. вид.). Чуєте: н е м и н у ч а!

Правда, Ленін у 1918 році писав дещо інше: пролетаріат «не тільки не береться відстоювати національний розвиток кожної нації, а навпаки, застерігає маси від таких ілюзій». Натомість «вітає всяку асиміляцію націй за винятком насильної або такої, що спирається на привілеї» (ЛПУ, 318). Тоді ж таки він рішуче заборонив українцям самостійно виступати за свою свободу без «єдиної дії» зі своїми гнобителями. Інакше, мовляв, про вільну Україну «не може бути й мови» (ЛПУ, 314).

Реальнє життя показало, що не Україна без Росії, а навпаки, Росія без України неможлива. Без українського вугілля, металу, хліба, неодноразово писав він і говорив: «ми, безперечно, ЗАГИНЕМО» (537). Втратя Украї-

бочку; з неї рано чи пізно витече вся вода до решти. В нашому прикладі «живі вода» безслідно не «випаровується», а переходить в інший «резервуар», що зветься народним організмом. Так без війни і фізичного знищення, без національних конфліктів і ворожнечі, словом, без видимих проявів насильства, за рахунок перекинчиків, міркують наші «інтернаціоналісти», можна до самих географічних меж СРСР розширити великоруське плем'я, назавши його, аби не лякати полохливих націоналістів, новою історичною спільністю людей — радянським народом. Зручно й безпечно.

В надії на це й ідеологи великорадянського під заколисуючі пісні про дружбу і бра-

Матвій Михайлович із донечкою Оленкою

терство народів ведуть нестримний і всеополюючий наступ на мовному фронті. Вони галасують про «нечуваний розквіт» національних культур, за яким має постати жадана ними пора «сливання». А раз така вже «історична необхідність», то чого журитися за своєю матірною мовою, коли є «друга рідна».

Якшо в народів Прибалтики, Середньої Азії, Кавказу мовні бар'єри міцні і майже непроникні, а самі ці республіки невеликі і відносно «малопожиточні», то з Україною справа зовсім інша. Без української економіки Росія узвічі схудла б і наполовину стала б нижча «зростом». А мовні кордони тут легко доступні для шовіністичної інвазії. У розрахунку на легку здобич на Україні й спрямовані головними ударами. Коли «впаде» Україна, тоді жодних зусиль не становитиме підіймати й інші республіки, а за ними й інші соціалістичні країни. І справа ця станеться швидше, чим швидше буде покінчено з національною самобутністю України.

Під різними приводами і українською мовою поступово витиснуто на задвірки суспільного і національно-культурного життя республілки. Натомість російська узурпувала всі ключові позиції, особливо в містах і промислових центрах. Полішивши українське слово напризволяще, давши йому змогу «вільно» розвиватися, тобто конати в обіймах російсько-українського культурного «єдинання», партійно-урядові чинники ревніво стежать за тим, аби цей процес не помітило стороннєоко. Для прикриття цього далеко не лінгвістичного розбою у Києві, зокрема, використовуються магнітофонні записи українською мовою, з допомогою яких оголошують зуспинки на транспорті. Появя «механічних українців» — ще один прояв «батьківського піклування» про розквіт української культури, доказ успішного просування дорогою вперед, що веде назад.

Рух п'ятами наперед триває, про що, між іншим, свідчать заклики націоналів «ВИРАЖАТЬ И РАЗВИВАТЬ СВОЮ НАЦІОНАЛЬНУЮ КУЛЬТУРУ... НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ» («Правда», 17 березня 1972, стаття професора Калтахчяна). Вказані стаття є найбільш відвертим і цинічним закликом до зневаги і наплювізму щодо неросійських мов, проголошеним офіційним органом КПРС.

Як реагують на це нове грубе порушення рівноправності мов, «гарантоване» радянськими законами, українські керівники? Вони западливо б'ють поклони перед обрусителями, розчулено приспівуючи:

Моя Україна,

Моя Росія —

Як рідні сестроньки.

А Щербицький, подібно до буддійського монаха, який побожно ковтає екскременти свого далай-лами, обладно твердить, ніби українці переживають сьогодні «ЗОЛОТУ ПОРУ СВОЕЇ ІСТОРІЇ».

Живим втіленням цього українського «ренесансу» може бути поет Валентин Бичко. Тоді як великоруси на всі лади славлять і підносять своє ім'я (пригадаймо: російський дух, рос. характер, рос. душа, зима, ліс, поле, кухня, піч, млинці, чай, горілка, квас, гарчиця, навіть запах: «и пахнут горьковато, по-російськи». Ура Геннадію Серебрякову! Нарешті, рос. лапти, черт побери!), наш літературний бичок пропонує українцям відмовитися від свого національного імені і зватися просто «радянами».

Навіть пришелепуватий Швейк, коли його запитали, «чи він і є той самий Швейк», відповів з почуттям власної гідності:

«Я думаю, що я повинен ним бути, бо і мій татуньо був Швейк, і мамуня пані Швейкова. Я не можу завдати їм такого сорому і відмовитися від свого прізвища» (Я. Гашек. Пригоди бравого вояка Швейка. К., 1970, с. 24).

М. Г. Чернишевський свідчить, що свого часу серед певної частини російської громадськості панувало уявлення про українців, як про людей з порушенім розумом, яких цікавить тільки те, «щоб їх добре годували і не шмагали різками» (соч., т. 7, 756). Оскільки Швейк навіть в умовах німецького домінування визнавав себе чехом, а Бичко тільки радянином, то Бичка сміливо можна віднести до категорії тих людей із порушеним мисленням, які думають не головою, а тілесним пристоянням.

Літературним бичкам різних мастей варто було б пам'ятати девіз Миколи I: «Я ненавижу того, кто мне сопротивляется, и презираю того, кто мне служит» (МЕ, 1-е вид., т. 9, с. 709). Деякі українські керманичі, як видно, теж не знайомі з цим промовистим лозунгом, інакше вони б посоромилися виступати в ганебній ролі пастуха, який тримає корову за роги, поки її доять інші.

Українцям є над чим задуматися, коли вони дорожать своєю честю і дбають про безпеку свого національного існування. Інакше нас так перелициують, що ми самі себе не відзнаємо.

«ХТО — КОГО» — одінчий і всезагальний закон боротьби за існування. Його ні переупити, ні обмінти, ні можна, як не можна скасувати сходу і заходу сонця. Виживає той, хто дужий, мудріший, спрітніший. Довженко ще додавав: «Перемагають горді, а не жалісні» (5, 52).

Переписав написане й очі зажмурив, немов у безлюдній глянні. Невже все це правда? Щоб пересвідчитися, що це все-таки не страшний сон, не кошмар, а дійсність, щасливе мое съгоденіе, підходжу до вікна. Знадвору в мій бік спрямовані нетерплячі погляди моїх охоронців, мої стражі непроханих, моєї почесної гвардії комітетчиків. Значить, правда, значить, не сон, а дійсність.

Чи бачили ви, бодай у кіно, як зграя голодних вовків підстерігає свою жертву? Сівші на задні лапи, вони здалеку панtrують за яким-небудь «бабиним козликом». Козлик ще недосяжний для них, і вовки хижо світять очима та ласо облизуються. Що подібне нагадують мої опікуни з вулиці Володимирської чи бог знає звідки, вони виринають кожного разу, як я з'являюся на людях. Коли з'являюся дома, то навпроти моєго вікна зупиняється легкове авто, пасажир якого пильно позирається у мій бік. Мені здається, що вони облизуються і теж хочу чуті з'єсти. Але, як видно, ще не час. Постоїть-постоїть отак машина і котить собі далі, блімнувши фарами, як очима. А я, як козлик, лишаюся у своїй незамкненій тюрмі. Мені вже не страшно, тільки дуже сумно і хочеться то жалібно «mekati», то вибухнути гнівом на всенікий божий світ:

— Будьте прокляті такі порядки, за яких ні окрема особа, ні весь народ не можуть бути господарями у власнім домі!

Дивлюся на хвору Катерину і мовчки зітхую.

...Старе, підтяті під корінь дерево і молода галузка, що засихає без живлючих соків. Таку картину становить присмерк мого марно розтраченого життя.

28 травня 1977 року, м. Київ

(З архіву київської вчительки

Галини

Петрівни Сидоренко)

Доктор педагогічних наук, професор Ганна Онкович на могилі свого духовного вчителя

Світлини з родинного архіву дружини Катерини Шестопал та Михайла Скорика (публікуються вперше)

Сьогодні, 9 серпня 2013 року, виповнилося б 88 років від дня народження відомому українському поету, публіцисту, фольклористу й етнографісту, лауреату премії імені Івана Огієнка, нашому землякові, який багато років жив і працював у селищі Чорноморськуму в Криму, де районна бібліотека названа його ім'ям, — Орестові Івановичу Корсовецькому. Але, на превеликий жаль, письменник не дожив до цієї дати: 7 вересня 2000 р. він завершив свій земний шлях. Там, у Чорноморському, він і похованний.

Орест Корсовецький, якого колись благословив на літературну стезю сам класик нашої літератури, поет-академік Максим Тадейович Рильський, був поетом, творчість якого тісно перепліталася українським фольклором, розвивалася на кращих традиціях українського класичного віршування. За життя поета побачила світ лише одна збірка поезій «Над слідом ведмежим наметом». І не тому, що він мало писав, а тому, що на перше місце ставив не кількість, а якість, а ще ж і тому, що тривалий час був відірваний від українського материка: понад 21 рік провчилися в Чукотку, навчаючи російської (!) мови дітей чукчів, евенків та ескімосів. Отакі парадокси життя: згодом кримські шовіністи звинувачуватимуть його за любов до всього українського у націоналізмі, а він 21 (!) рік навчав дітей північних нацменшин «великому и могучему руському языку!» От вам і «націоналіст!»

Тільки в 1987 році Орест Іванович повернувся в Україну, в Крим, де до переїзду на Чукотку працював учителем української мови. А вже за два роки, у 1989 році, у київському видавництві «Радянський письменник» побачила світ його збірка поезій, за яку його в січні 1990 року було прийнято до Спілки письменників України.

З початком виходу в світ (31 грудня 1992 р.) єдиної в Криму україномовної газети «Кримська світлиця» Орест Іванович став одним з найактивніших дописувачів до неї. Це були не тільки добірки віршів, які мені, як редакторові відділу літератури й мистецтва «Кримської світлиці», випадало велике щастя читати і схвалювати до друку, а й публіцистичні статті, роздуми, відгуки і рецензії на книги.

Особливу бойовитістю і наступальністю відзначалася його публіцистика. Орест Корсовецький, як і належить колишньому фронтовикові, великому патріотові України, активно вступав у полеміку з тими, хто не сприймав незалежності України, хто заперечував принадлежність Кримської автономії до Української держави, що вона є її невід'ємною частиною, котра не тільки адміністративно, а й економічно багато в чому залежить від неї. І прив'язана автономія до України не лише водною артерією Північно-Кримського канала, без живлючої вологи якого Криму не легко прожити, а й своїм українським людським ресурсом, котрий разом з представниками інших національностей перетворює і перетворює півострів на квітучий і багатий край.

У передмові до другої збірки поезій (уже посмертної) «Вітер часу», що побачила світ 2006 року в одному з видавництв міста Вінниці, адже саме там, на Вінниччині у селі Клемівка Ямпільського району 9 серпня 1925 року й народився майбутній поет, науковець і письменник Анатолій Подолинний, земляк Ореста Івановича, зокрема зазначає: «...Орест Корсовецький писав свої статті у жанрі, скажімо, б., науково-публицистичному, особливо, коли йшлось про походження української та російської націй, мов, відмінність характеру і культур цих двох народів. Він перечитував надзвичайно сумлінно джерела, дошукувався істини і переконливо доводив українську само-достатність і унікальність у світі».

Нині, напередодні та в дні відзначення 22-ої річниці Незалежності України, відаючи даніну глибокій повагі і пошані нашому талановитому поетові-землякові, другові і дуже чесній та порядній людині Орестові Івановичу Корсовецькому, друкуюмо його статтю «Як же небезпечно було шанувати Україну!» з архіву «Кримської світлиці». Ця стаття — роздуми письменника-патріота над антологією одного вірша Володимира Сосюри «Любіть Україну» 69-ма мовами народів світу, що побачила світ 1998 року в одному з київських видавництв, та про те, як за часів комуністичного режиму було небезпечно любити свою рідну українську мову, свою національну культуру, свою Батьківщину — Україну.

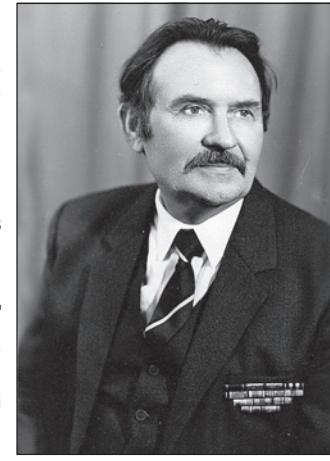
Данило КОНОНЕНКО

Орест КОРСОВЕЦЬКИЙ, письменник

У мене в руках незвичайна книга, видана 1998 року Головною спеціалізованою редакцією літератури мовами національних меншин України, упорядкована братами Борисом та Костем Хоменка-ми, художньо оформлена Жаннетою Присяжною, з двома передмовами — академіка Івана Дзюби та братів-упорядників. У ній шістдесят дев'ять разів надруковано один і той же славетний вірш! Шістдесятма дев'ятьма мовами народів світу в алфавітному порядку за найменнями народів — від аварської, агульської, азербайджанської, аլюторської, англійської до чукотської, юкагирської, якутської, японської! Це — вірш В. Сосюри «Любіть Україну». В кінці книги упорядники дали короткі довідки про всіх перекладачів.

Вже з'явилася в газеті «Освіта» (за 14–21 квітня 1999 року) прекрасна рецензія професора А. Подолинного. Немає сумніву, будуть ще.

Мені душа промовляє не рецензію на книгу чи вірш, а розповідь про весь український народ, окрім його синів, у тому числі і мене самого, в ураганах подій моєї пори. В цій розповіді багато прізвищ, Сосюри та його віршеві відводиться небагато місця, але без такого велетенського тла сучасний читач, гадаю, не осягне всього значення як того вірша, так і появи його антології стількома мовами. Отож розповідаю...

Сталіна, що тримав у руці машинопис «України в огні», поряблений підкрасленнями червоним олівцем. Монолог зводився до того, що О. Довженко «преувеличує роль України и ее народа в этой войне».

«Сталіна, звичайно, ніхто не перебивав, — читаємо у спогадах Богдана Максимовича. — Лише Берія кілька разів вихоплювався з реєстрою: «Да, Довженко зважено вправив мозги...» — очевидно, йому дуже подобався вислів командуючого Горлова із «Фронту» Корнійчука. Олександр Петрович сидів за столом напружений і дуже блідий. Єдине, чого хотілося в ті хвилини, казав батько, це кудись побігти й принести йому води. Десять на середині свого виступу Сталін зупинився навпроти Корнійчука і запитав: «А чо думають по поводу сценария товарища Довженко руководители Союза писателей України?». І хоч батько на той час уже був керівником Спілки письменників України, Сталін його особисто не зізнав і тому запитання було, безперечно, звернене не до нього. Ще не встиг як слід збегнути сенс запитання, згадував Максим Тадей-

ЯК ЖЕ НЕБЕЗПЕЧНО БУЛО ШАНУВАТИ УКРАЇНУ!

МЕДИТАЦІЇ ВІД НЕЗВИЧАЙНОЇ АНТОЛОГІЇ

Вихованій радянською школою, де мені говорили про рівність націй в СРСР і чи не третім-четвертим було слово «інтернаціоналізм», сповідуючи його як єдино вірну національну політику, я з жовтня 1943 року, вісімнадцятілтій, зіткнувся з геть чисто іншою, приголомшливою дійсністю, яку по війні під загрозою найлютіших покарань замовчували, а деято заперечує і нині. Та хоч на голові хай стають і дригають ногами, а було те, було, було! Хто заперечує, у того ні совісті, ні честі. Про таких башкирське прислів'я: «Безсвінний не зупиниться», себто здатний на безперервні, нескінчені лукавства, облудництва, ошуканство, інші мерзоти.

А кажу ось про що. На фронті, певна річ, небезпечно, але про таке і подумати раніше я не міг: можна було загинути від того, що ти... українець, який зазнав окупациї!

«Наотсіживались на сале в кукурузі, пока ми кровь проливали! Вас первыми нужно посыпать на передовую, чтобы искупили вину!» — почули ми, новобранці, з першого дня призову. І йшло це від командирів, підхоплювалося й поширювалося тими рядовими, які в окупaciї не були.

Чулася зневага і до інших національностей. Євреї, наприклад, нібито проливали «желту кровь» і мріяли про «криві ружа, чтобы стрелять из-за угла», хоч серед нас, солдатів, були євреї і воювали не гірше за інших. Зневажалися «нацмені», яких ще називали «юлдашами», «чучемеками», «чуркамі», «чернозадими». Розповідали, що начебто вони з лементом кидалися до пораненого товариша, чим користалися німці, накриваючи в цей момент збіговища мінометним вогнем... Такого на фронті я ніколи не бачив, але чув про це до кінця війни.

Як мільйони сімей, наша не встигла евакууватися, таким стрімким був відступ радянських військ. Було тоді мені 16 років. В окупaciї я став учасником партизанської боротьби. Можу вважати чудом, що залишився живий. Та говорити, що два роки партизанив, було марно. Письмове визнання, партизанський квиток і навіть медаль «За відвагу» були мені вручені аж після війни. А без цього у відповідь чув:

— А где документ?

— А кто тебя там оставлял?

Тобто для партизанської боротьби на окупованій території мене повинні були спеціально залишити. Без цього перебування в окупaciї було «отсіживанням в кукурузі на сале»... Коли відповідав, що наша партизанска група була «самодіяльною», загадково хмікали:

— Ага! Понятно...

Не враз, поступово, чуячи той дур і від нижчих чинів, і полковників, я почав розуміти, що все те йде з дуже владущих верхів і все, що чую, — то відлуння і

мавпування, але може обірвати чи склаїти не лише мою долю. Так воно й було...

31 січня 1945 року О. Довженко записав у щоденнику: «Сьогодні роковина моєї смерті. Тридцять першого січня 1944 року мене було привезено в Кремль. Там мене було порубано на шмаття, і окривавлені частини моєї душі було розкидано на ганьбу й поталу на всіх зборищах. Все, що було злого, недоброго, мстивого, все топтало і поганило мене». Таким було покарання за кіносценарій «Україна в огні».

28 серпня 1943 року Олександр Петрович знайомив зі своїм твором М. С. Хрущова, про що зробив такий запис: «Читав сценарій М. С. до двох годин ночі у с. Померках. Після читання була досить довга приемна бесіда. М. С. сценарій «Україна в огні» дуже сподобався, і він висловив думку про необхідність надрукувати його окремо книжкою російською та українською мовами». Розхваливав сценарій і Маленков. Ось запис 5.IX.1943 року: «Він дякував і вітав мене з приводу «Битви», що вподобалася Уряду і Політбюро надзвичайно... Говорили про «Україну в огні»... Він дав мені згоду на те, аби видрукувати «Україну в огні» всю цілком і негайно».

А 26.XI.43 р. — запис про перший хриськіт громом: «...моя повість «Україна в огні» не сподобалася Сталіну, і він її заборонив для друку і постановки...». Сталін звинуватив митця «в українському націоналізмі», звичайно, «буржуазному». Це був страшний вирок.

Довго було таємницю, що і ким говорилося на засіданні Політбюро ЦК ВКП(б) у Кремлі 31 січня 1944 року, коли було розтоптано творчу долю О. Довженка. Таємницю розкрив лише недавно син М. Рильського — Богдан Максимович, нині уже покійний. На тому засіданні разом з О. Довженком, О. Корнійчуком і М. Бажаном був присутній М. Т. Рильський, 13 травня 1943 року обраний відповідальним секретарем правління Спілки письменників України. Це єдиний випадок у житті М. Рильського, коли він був запрошений на засідання ЦК ВКП(б), де бачив і чув Сталіна. Повернувшись пізно вночі, Богдан Максимович докладно все розповів дружині, а малий Богдан, вражений тим, що тато зустрівся з самим Сталіним, закарбував у пам'яті чи не кожне слово.

Через багато років Богдан Максимович неодноразово переповідав мені чуте тоді, читав уривки спогадів про батька (они були випущені у світ окремо книжкою «Мандрівка в молодість батька» у 1995 році видавництвом «Молодь» уже після смерті Богдана Максимовича).

Ніякого обговорення «України в огні» членами Політбюро не було. Упродовж усього засідання тривав монолог одного

Володимир СОСЮРА

ЛЮБІТЬ УКРАЇНУ

Любіть Україну,
як сонце, любіть,
як вітер, і трави,
і води,

в годину щасливу і в радості мить,
любіть у годину негоди!..

Любіть Україну, у сні й наяву
вишневу свою Україну,
красу її, вічно живу і нову,
і мову її солов'їну.

Дня нас вона в світі єдина, одна
в просторів солодкому чарі...

Вона у зірках і у вербах вона,
і в кожному серця ударі...

Юнаке! Хай буде для неї твій сміх,
і сльози, і все до загину...

Не можна любити народів других,
коли ти не любиш Вкраїну!..

Любіть у коханні, в труді, у бою,<br

11 липня 1945 року високопоставленим чиновником було сказано: «Ви будете работати в Москві. Я не советую Вам ехати на Україну. Вам не надо туда ехати...». На все подальше життя лягло на митця тавро «український націоналіст», якому не можна навіть побувати в Україні. Протягом усього подальшого життя О. Довженко так і не міг зрозуміти, в чому Сталін побачив той страшний український націоналізм. Але 27 липня 1945 року таки жахнувся від приголомшивого висновку: «Товариши мій Сталін... невже любов до свого народу є націоналізм?». Так сяйнула моторошна істина. Націоналізмом Сталін назвав зображення подвигів українського народу у війні з фашистськими загарбниками!».

Один з персонажів кіноповіті старий полковник німецької розвідки Ернст фон Краузе каже про український народ: «Я вивчав його історію. Його життєздатність і зневага до смерті безмежні... Так не підкорятися і так умирати, як умирають українці, можуть лише люди високої марки». Ось у якому світлі Сталін побачив націоналізм!

Націоналізмом визнав Сталін такі слова: «Які бились люди! Немов цілі століття незламної упертості і бойових щедростей розкрилися раптом в Вернигорах, Труханових, Вовках і Якимахах. Рідна батьківська земля умножила їх гнів і силу бойового запалу».

«Націоналістичним» було ось яке зображення партизанської боротьби на теренах України: «То були люди, яких ніщо в світі не могло вже спинити, ні обезброти, ні втихомирити. Молоді юнаки, підлітки і старі батьки, навіть дівчата, котрим у століттях не снилось таке життя, творили в загонах сувору помсту народу». Це Довженко писав про мене, моїх друзів-однолітків, мого тата...

...Нескорі ми одержали партизанські квитки, навіть бойові нагороди, а тато мій так і не дочекався письмового визнання: прийшло після його смерті. Аж у 1985 році невідомий мені М. Ктитарев у документальній повісті «Двобій» (видавництво «Промінь», Дніпропетровськ) немале місце надав описові моїх вчинків у партизанській групі.

Тільки після секретної доповіді М. С. Хрущова 25 лютого 1956 року істина почала з'ясовуватися: Сталін у той час, коли О. Довженко створив свою кіноповіті, планував депортацию з України мільйонів українців, які звинутили його бездарного керівництва отрапили в окупацію! А кіноповіті О. Довженка робила цей план безглазим і злочинним! Жахливий висновок: якби «Україна в огні» малювала українців мерзінними зрадниками, не гідними жити на своїй землі, доля мітця була б іншою. Сталінові потрібний був наклепник на свій народ, а не полум'яний його патріот!

Сталін вилучив роль другого в СРСР за чисельністю народу, народу України, у спільній з іншими народами смертельній боротьбі проти загарбників, значення багатомільйонних утрат, багато в чому спричинених його ж, Сталіна, стратегічним неузвітством, про що говоритиме світ, якщо його своєчасно не дезінформувати міфом про загальну зрадництво українців, як і кримських татар, чеченців та інших народів. Отож ті любови та шаноба до українського народу, які вклав О. Довженко у свою кіноповіті, були небезпечні особисто для Сталіна, а тому їх треба було затвернути як український націоналізм. Була, думаю, ще одна причина сталінської політики щодо України. Сталін розумів, що український народ, поки він разом, ніколи не забуде про голодомор 1933 року. Лише розпоряджений по «отдельным краям СССР», в асиміляційному тиглі серед інших національностей, не матиме він змоги притягти організатора до відповідальності.

У травні 1945 року Сталін виголосив знаменитий тост за російський народ, і в пресі, радіо завиравав небувалого могуття нурт російського націоналізму. Досління російської культури й науки, талановитість росіян прославлялися як авангард світових. Оповідання М. Лескова «Лівша» видавалося велетенськими тиражами, тисячі разів читалося по радіо. На будь-який видатний винахід, що збагачував людство, вишукувався росіянин, що винайшов те раніше. Це і розумні росіян ставило в незручне становище. Пам'ятаю відлунок тієї бундючності у 80-ті роки, коли працювали на далекій Чукотці і там було у вічній мерзлоті знайдено заморожене мамонтеня, на що «Комсомольская

правда» відлунилася велемовно патріотичною статтею під заголовком «Россия — родина слонов!». Реготали мої друзі-росіяни, а потім — цілий світ...

Не те було в Україні по сталінському хвальному тостові. В липні 1946 року ЦК партії в Москві сурово звинувачив українських комуністів у недбалості стосовно ідеологічного керівництва літературою, мистецтвом, науковою, «де існує ворожа буржуазно-націоналістична ідеологія». Це був наказ учинити новий погром національної української інтелігенції, і виконання не забаритося. Заступник Хрущова з ідеологічною роботою К. Литвин очолив шалене цікавлення авторів щойно виданої «Історії української літератури» за начебто звеличування західних впливів та замовчування благотворних впливів літератури російської. Далі настала черга погрому першого тому «Історії України» за редакцією М. Петровського. Таких паплюжних висловів на сторінках преси мені до того не доводилося читати.

А в листопаді 1946 року до М. Рильського завітав з ЦК КП(б)У Д. Копиця. Цілий день до вечора терпляче ждав поета, котрий був відсутній. А дочекавшися, усамітнившись з ним і передав «прохання» ЦК написати заяву про звільнення від обов'язків голови Спілки письменників України. Ясна річ, це було виконано, і 17 листопада 1946 року головою правління СПУ було обрано О. Корнійчука. Незабаром з'ясувалося, для чого це було зроблено.

З вересня до грудня 1947 року Л. Кагановичем, якого Сталін послав до України першим секретарем ЦК КП(б)У, була розпочата люті кампанія паплюження, а отже, знищення М. Т. Рильського за той же незбагнений «український націоналізм»...

В той час мій полк повернувся з Австрії в Україну, в Ізяслав, що поблизу Шепетівки. Який же я був збентежений, коли в казармі подали газету з навіжено лютим звинуваченням поета: моя святооблива пошана до великого поета була в полку відома чи не кожному.

«Націоналізм» виявили в найбільш високохудожніх творах «Слово про рідну матір», «Жага», «Мандрівка в молодість». Навіть у знаменитому вірші «Я — син Країни Рад» його знайшли: яких рад, чи не петлюрівських?.. Наслідком було те, що не лише оригінальні твори, а й геніальні переклади М. Рильського перестали друкувати. Один з критиків — Ілля Стебун — так і сказав: «У нас для вас паперу не буде». Вивчення творів поета в школах, технікумах, вузах було припинено, з бібліотек вилучали його книжки.

Одночасно з М. Рильським зазнав погрому Ю. Яновський. Його роман «Жива вода» було оголошено контрреволюційним, націоналістичним.

Яновський захворів. Загострилася виразка шлунку. Почалися спазми судин головного мозку, внаслідок голова розколоювалася від болю. Письменник лежав у ліжку, а голобельна критика невгавала. Що б Яновський не друкував — все зазнавало розгрому за «націоналізм». Врешті-решт письменник зовсім відмовився писати українською, перешов тільки на російську... одержав Сталінську премію в 1952 році. А в 1954-му вмер...

Як не гладати, що в розмовах зі мною Богдан Максимович Рильський неодноразово говорив, що смертельна недуга у батька почалася, можливо, з голобельної кампанії 1947 року...

З кінця того року, як пам'ятаю, спалахнула в армії пошесті називати бандерами українців, котрі зазнали окупації. Гвардій сержант з двома роками окупаційного партізанського стажу, я мав необережність сказати, що зайду в піку тому, хто мене так назве, і, ясна річ, відразу ж почув від старшого на два звання — старшини. Під пекучими поглядами заніміліх солдатів я дотримав слова, та так, що ехіда-провокатор повалив стіл і показав підшви чобіт з другого боку. Мусив би я іти в трибунал, та врятувало чудо: в штаб полку прийшла постанова Ради Міністрів про демобілізацію мого року народження, але.. тільки солдатів. Командир моєї гвардійського корпусного полку скористався цим, негайно мене розжалував і наказав, щоб через дві години духу мого в полку не було. Так 24 лютого 1948 року я опинився поза загрозою трибуналу. Вже, здається, дома читав погромні статті про оперу К. Данькевича «Богдан Хмельницький» за те, що росіянам нібито в ній не було належного місця.

Придбав «Російсько-український слов-

ник», виданий у Москві, який зобов'язана була мати кожна, навіть районна, газета. В Україні він заслужував дістав називу «російсько-російського», а ще «зеленої жаби» — за колір обкладинки. Все багатство суто української лексики було вилучено. Лексика всього, що друкувалася, звірялася з тим словником. Коли в моїх віршах знаходили «націоналістичне» слово, якого там не зафіковано, сурово питали, звідки я його взяв. Коли відповідав, що у Тичини чи Рильського, вирікали: «Ну, що попові можна, те дякові зась!». І викреслювали, вимагали «реєстрового слова»...

Свого апогею антиукраїнський погром досяг, коли 2 липня 1952 року в газеті «Правда» було надруковано без підпису підвалну статтю «Проти ідеологічних перекручень в літературі». Довго вважалося, що автором був той же Л. Каганович. Академік І. Дзюба у передмові до антології, що викликала цю мою розповідь, подав інші відомості: «...стало відомо, що авторство статті належить самому Сталіну». Йшлося про вірш В. Сосюри «Любіть Україну». У статті говорилося, що під цим віршем підписались би Петлюра чи Бан-

О. Довженко М. Рильський

дера. Наслідком була лавина статей, заїдань, зборів, активів з промовами і звинуваченнями, звинуваченнями, звинуваченнями в «націоналізмі», хоча ніхто так і не сказав конкретно, в чому ж він полягав, де, в яких рядках виявлені.

«Любіть Україну» В. Сосюра написав 1944 року через три місяці після сталінської розправи з О. Довженком за сценарій «Україна в огні». Певна річ, тоді поєт не знат, за що саме постраждав Довженко. Але дуже добре знат О. Корнійчук, який був, як уже знаємо, присутній при цьому і висловив повну солідарність зі Сталіним. Потік після перших публікацій вірша «Любіть Україну» (4 червня в газеті «Київська правда» і 16 червня 1944 року в газеті «Література і мистецтво») на письменницьких зборах організував цікавлення Сосюри за цей вірш, після чого поет зробив другу редакцію. Хто знає, може, саме за цей вірш поетові було завдано першого, попереджувального удару: була арештована і відбувалася невідомо за що покарання в тaborах дружина поета Марія, так опоетизована в його творах.

Сосюра був тяжко хворий. Мучила гіпертонія, а внаслідок тяжкого поранення в громадянську війну відчувався вади серцевої діяльності. Відома надмірна Сосюрина вразливість приводила до нервового виснаження і лікування в клініках, куди приходив сам.

Мені розповідали про такий випадок. Невдовзі після погрому вірша «Любіть Україну» група письменників ішла якоюсь вулицею Києва. Раптом з-за рогу вийшла людина, побачила їх, повернулася і кинулася втікати. Хтось вигукнув: «Ta це ж Сосюра!». Письменники кинулися слідом і побачили притисногу до будинку, блідішого за стіну поета. «Володимире Миколайовичу, що з вами?» — почали питати. У відповідь чулося лише: «Не буду... Не буду... Не буду...». Письменники відвели поета додому. Там він зараз же зібрав невеличку валізу і попросив одвезти його в клініку...

А газети в цей час багатомільйонними тиражами публікували карти планів «сталінського перетворення природи», «великих будов комунізму»: будівництва гігантських каналів у пустелях, повороту для цього могутніх сибірських рік, прогладження залізниці за Полярним колом через увесь СРСР, тунелю до Сахаліна. Лише після знаменитої секретної доповіді Хрущова ми почали згадувати, що за «отдельными краями СССР», і для чого планувалася депортация українців, які зазнали окупації, по суті — всього українського народу. Ось чому графа «перебування в окупації» була обов'язковою для кожної анкети в кожній особовій справі кого б то не було.

Справді, розкидані, розпорощені по тих «отдельных краях» під пресом невгамованої найжорстокішої русифікації українці вже ніколи б не мали змоги притягнути Сталіна до відповідальності за голодомори та репресії і разом з тим не мали б змоги спростувати жахні обвинувачення в тому, що вони — головні винуватці військової катастрофи 1941–1942 років як народ-зрадник. Ось чому патріотизм Довженкової «України в огні» та Сосюриної поезії «Любіть Україну», твори М. Рильського, Ю. Яновського та інших письменників, опера «Богдан Хмельницький» і все-все інше українське так жорстоко громилися.

Разом із публікуванням тих карт на газетних сторінках скажені кампанія цікавання так званих «космополітів», себто євреїв, наслідком чого були репресії і переслідування не лише єврейських письменників, художників, учених, а й широкого єврейського загалу. Та й це пов'язувалося з «українським націоналізмом»: нібито до допомогою «міжнародного єврейства» українські націоналісти шкодили СРСР і за допомогу були згодні віддати євреям Крим...

Всі розуміли: настає нова кривава «чистка».

Але 5 березня 1953 року Сталін помер. Депортация українців перестала загрожувати. Графа в анкетах про перевітання в окупації почала щезати...

Та вже судові процеси 1956 року показали, що любов

Нузет Умеров — один з найцікавіших сучасних кримськотатарських письменників. Народився 13 листопада 1931 р. в м. Сімферополі. Закінчив Літературний інститут ім. М. Горького. Багато років працював на видавничій та журналістській роботі. Зокрема, й головним редактором газети «Ленін байрагі» («Ленінський прapor»), яка видавалася в Ташкенті, а з 1992 року після переїзду до Сімферополя почала входити з новою назвою «Яни дюнья» («Новий світ»).

Нузет Умеров — заслужений журналіст України, член Національної спілки письменників України. Він — автор понад 30 книг віршів та прози для дорослих і дітей. Його книги виходили в Ташкенті, Москві, Києві, Сімферополі. З-поміж них, а саме: «Батьківщина», «Золота осінь», «Ведмідь-гора», «Мій друг Руслан» та упорядкована ним книга «Кримськотатарські народні казки та легенди» побачили світ українською мовою.

Пропонуємо увазі читачів нове оповідання Нузета Умерова «Малика» в перекладі українською.

Kрай світу... Часом він бував не такий вже й далекий, якщо не знаєш в який бік покаже стрілка долі зараз і, звичайно ж, неабияку роль відіграє в цьому заповітний четвертак, схованій якнайлише до кишені солдатської гімнастерки. Розміняв його — ось тобі й край світу: тут відразу ж пристановище шукати треба і роботу, і серйозно подумати про завтрашній день.

Свої заповітні двадцять п'ять карбованців я розміняв у Ташкенті. Ще в дитинстві, прочитавши книжку «Ташкент — місто хлібне», я вирішив обов'язково відвідати це місто. Коли під час оформлення демобілізаційних документів мене спитали «Куди?» я, не задумуючись, відповів — «в Ташкент».

За день я оглянув усі визначні місця цього міста і надвечір приїхав на автовокзал. Мені не доводилося жити у великих містах, можливо, тому я раптом відчув себе одиноким. Постояв на посадочному майданчику, вчітуючись у незвичні для моєго сибірського слуху назви населених пунктів: Алмалик, Ангрен, Ахангаран, Алтинтапкан... Шо таке алтин я знаю. У мене цього добра лишилося двадцять три карбованці з копійками, а от що таке «тапкан»... Звучить майже, як капкан, а мені, синові інженерів потомствених мисливців, слово це з дитинства неприємне. У нас в Тайғоворому, що не мисливець, то снайпер, — капканами не бавились...

— Послухай, братухо, вогнику не знайдеться?

Переді мною стойть невисокий чорнявий хлопчина у формі, з валізою, і дивиться на мене, як на давнього знайомого.

Я кланув запальничкою, він припалив цигарку, і, уважно оглянувши мої значки, спітав:

- Де служив?
- У Прибалтії.
- Артилерист, значить.
- Артилерист.
- Куди ідеш?

Я занизав плечима.

— Їдьмо разом до Ангрену. Сто кілометрів. За дві години плавом почастию.

— А що там в Ангрені?

— Все, що хочеш. І вугіллячко є, і дівчата красиці.

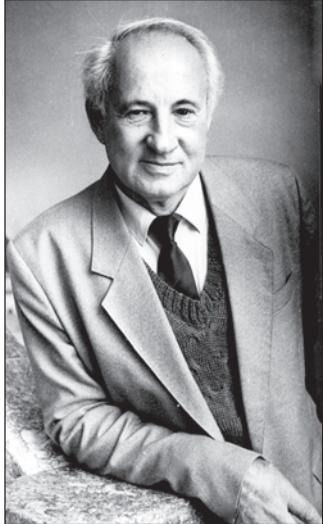
— Скажи, а що таке «тапкан»?

Він перехопив мій погляд і прочитав напис на таблиці, але прочитав якось глухо, гортано:

— Алтинтапкан. Золото там хтось знайшов... ось і назвали алтин тапкан.

«Людина усе своє життя шукає золото, шукає свій самородок, шукає по всьому світу, а тут, виявляється, і місце визначене є, де шукати треба, — міркував я. — Адже ж знайшли люди (чого тільки на світі не буває!), і квіток коштує недорого...»

За якусь годину я був уже в Алтинтапкані. Залишивши свою валізу в готелі і не звертаючи увагу, що на місто вже

насувалися сутінки, я пішов оглянути довколишню місцевість. Містечко невелике: всього одна вулиця. Будинки ліворуч, будинки праворуч, а посередині дорога. Я їшов під гору по головній магістралі, відгородженній від гір двоповерховими цегляними будівлями. І не помітив, як прийшов на край світу... Добре, вчасно зупинився. Переді мною лежав величезний котлован. Там, в глибині, була встановлена дерев'яна платформа: електромотор, чавунний завиток насоса, довгий металевий хобот, що уткнувся в землю. З-під платформи вглиб котловану тягнулася підвійна нитка труб, що закінчувалася маленькою гарматою, націленою тонким дулом на прямовисні стіни.

На платформі з'явилися люди. Певно, це була друга зміна. Іх троє: могутній підлітка — відразу видно головний, за все сам хапається. Коли ті двоє намагалися зрушити з місця масивну тушу електромотора, він лікtem відсторонив їх, взяв до рук лом і одним коротким поштовхом поставив машину на місце. Биток! Супроти такого в кулачному бою жодна стінка не вистояла б! Того, в якого за широким монтажним поясом стріміли гумові рукавиці, я охрестив Електриком. Биток і Електрик витягли на середину платформи трансформатор і взялися чаклувати над ним, а третій, сухенький руденький дідок з ріденькими обвислими вусами, снував довкола них, притупочуючи від нетерпіння. До мене раз у раз долинав приглушений бас: «Ta не части ти, Вусе, не части!», після чого здоров'як обережним порулем лікти відсторонював дідка. Проте той за якусь мить знову тупцювався по колу, старанно витягнувши тонку жилаву шию, зазирав через масивне плече. Закінчивши з трансформатором, Електрик почевип на стовп прожектор, увімкнув світло: мабуть, збиралася працювати до ранку. А я продовжив свій шлях.

Проходячи повз ресторан, хотів було завернути на музику, але стійко пройшов далі. В готельному буфеті підкріпився сосисками, випив пляшечку кефіру і розташувався

у фойє дивитися телевізор. Добре. Давно я так не відпочивав: не треба було по команді схоплюватись, натягувати похапцем гімнастерку, стрімголов мчати на шикування, здати посредні позиції, через яку повинні були ринутись танки «противника».

Поруч зі мною всілася адміністраторка готелю, подала мені підуз з чаєм. Це ж треба, такий звичай: чай наливають на самісінське денце, ні цукру тобі, ні цукерок, голий чай, але я п'ю — господарів треба шанувати.

Всі відірвали погляд від телевізора, коли до фойє увійшла дівчина з чемоданом, з сумками, і короткозор озираючись, промовила:

— Салам алейкум! Чи не підкажете, де адміністратор?

Адміністраторка відсунула чайник і неквапливо підвезлася.

Нузет УМЕРОВ

МАЛИКА

ОПОВІДАННЯ

— Ти надовго до нас, дочка?

— Надовго. Тиждень відпустки, а потім переддипломна практика.

— Значить, тобі потрібна окрема кімната. Допоможи-но, джігіте, дівчині.

Я ніс важкий чемодан на другий поверх, а вона йшла поруч — струнка, підтягнута, у простенках джинсах, рожевій сорочці...

— Вам, напевно, важко? — спітала вона. Мабуть, її гнітила моя мовчанка. — Це все, що в мене є. Свій дім я ношу з собою.

У кімнаті замість другого ліжка стояв старенький диван, поряд журнальний столик, біля вікна — телевізор. От тобі й люкс! А втім, у мене в номері не було ванні, а ту, хоч і маленька, але була.

— Шо ж ви застягли в дверях? Заходьте. Поставте чемодан біля вікна. Дякую вам красно... — вона усміхнулась, позираючи на мої значки. — А я вас звуть, якщо не секрет?

— Михайло.

— Значить, Мишко. А мене Малика.

— Маленька? — здивувався я.

— Не маленька, а Ма-лика.

Сміх у неї був м'який, обволікаючий, начеб провели по щоках теплими дитячими долоньками.

— Радий був з вами познайомитися, — і чого я таке ляпнув? Як на офіційному прийомі. Навіть почервонів.

— Давно з армії?

— Усього кілька днів.

— Я так і подумала.

Звичайно, я соромився її, тому сказав:

— Ви влаштовуйтесь, а я пішов.

— Може, посидите трохи? Чаю поп'ємо. Я така болгузка: поки на новому місці не звінку, так здається, що з кожної щілинини чудовисько визирає.

По правді кажучи, у мене не було ніякого бажання знову пити чай. Але я лишився. Як любив повторювати майбутній Ервін: «Піхота не має права проходити мимо чужої самотності».

Вона обережно дісталася з чайного комплекту, поставила на стіл, але відкриваючи поспішала, ніби налаштувала себе, готовула до чогось радісного, приємно-

го. Що ж може бути в цій коробці? Мабуть, чобітки новенькі, супермодні...

У коробці виявився маленький електричний чайник, два велики фарфорові чашки, пачка печива, цукор і навіть баночка варення. Я ледве стримав усмішку.

— Вам смішно?

— Ви приїхали всього на місяць, а все привезли з собою.

— Я ж виховувалася в дитячому будинку...

Поки закипів чайник, вона прибрали в кімнаті. Дісталася із сумки книги, фланкончик дужів, альбом з фотографіями.

— Хочете подивитися? Це наш дитячий будинок.

Я неспішно гортав сторінки, а вона готувала на стіл і коментувала фотографії:

— Це я у восьмому класі. Правда, смішна? Це наша група.

Це директор, вона вихователька. Правда, красива?

З фотографії дивилася молода жінка в чудовій лисячій

третя година ночі, а я заснути не можу, все про неї думаю. Закохався чи що... А дівчина путяша, з такою їй одружитися не гріх. Уявив, як привезу її додому: мама посадовить біля вікна, а бабуся побіжить до своїх подружок — похвалитися, яку внук азіаточку привіз. І потягнеться сусіди косяком — хто сіль, хто по цукору, аби поглянути на «знахідку».

Що то солдатська звичка: тільки-но почало світіти, а я вже прокинувся. Зробив зарядку, прийняв холодний душ. Посідав у буфеті на швидку. Неквапно пройшовся повз двері Малики — там тихо, мабуть, спить моя азіаточка... Згадав про котлован. Было дівчаче погане.

Я розташувався на краю котловану, увімкнув магнітофон і споглядаю. На платформі тихо: здоров'як-биток читає газету, електрик щось ремонтує. Отже, вночі вони не працювали. Вусань орудує біля гармати. Він обома руками ухопився за дишель і пильно стежить за тим, щоб сріблясте лезо струменя різalo стіну біля самісінської основи. Мабуть, не так просто утримати струмінь на одній лінії. Щоразу, коли старий послаблює хватку, ствол гармати шарпається, і холодні бризи долітають навіть аж до мене.

— Ей, ти! Старий шкарбан!

Чому струмінь полощеш? Рівно

тримай, а то й до кінця зміни не завалиш! — це кричить здоров'як.

— Не подobaється, які сама працюй! — дівчина відповіла. — Дівчина відповіла, які сама працюй!

— Не, я восьмому класі. — О! Бачиш... — старий підлітків скрізь заспівав. — А ти, бусурман, казав, що Бога нема. Хлопець сам, своїми ногами до нас приїхав. І вчить не треба — дишель в руки і хай ріж, матері його ковінка!

— Ну, що скажеш, артилерист?

— Артилерист.

— О! Бачиш... — старий підлітків скрізь заспівав. — А ти, бусурман, казав, що Бога нема. Хлопець сам, своїми ногами до нас приїхав. І вчить не треба — дишель в руки і хай ріж, матері його ковінка!

— Ну, що скажеш, артилерист? Старий ділo пропонує. Все одно підеш роботу шукати.

— Звідки ти знаєш?

— Два дні стовбичиш. Сідай з нами обідати, лібочин, відвід від домашньої ї

ДЕСЯТЬ УЛЮБЛЕНИХ ВІРШІВ ПОЕТА СТАНІСЛАВА ЗІНЧУКА

Минуло вже три з половиною роки, як пішов за межу вічності відомий український поет, публіцист, перекладач, фольклорист, чудовий знавець рідної мови, високого класу редактор художньої літератури Станіслав Сергійович Зінчук (1939-2010 pp.).

Спільними зусиллями родини Зінчука — дочки Соломії, дружини Людмили та друзів поета — відомих письменників, літературознавців, музейних працівників, вчителів побачила світ книга «Гроно рясту» — спогади про чудового поета та про добру, чайну людину, яким був Станіслав Сергійович. Усі спогади, а їх написані 70 особистостей, ніби про 70 років земного життя Станіслава, пронизані щирою повагою до поета, до його невтомної праці над художнім словом, над копіткою працею його, як редактора книг та журналів. Він був редактором, завідувачем редакції Державного видавництва художньої літератури «Дніпро», завідувачем редакції видавництва «Молодь», начальником редакційного відділу Міністерства у справах національностей та міграцій... Усього й не перелічти, де Станіслав був не стільки високопосадовцем, скільки охоронцем рідного слова, рідної мови. І не тільки охоронцем, а і чудовим творцем своїх власних віршів та високохудожніх перекладів з інших літератур. Зокрема, підsumком його пілдної перекладацької праці стала книга «Сузір'я ліриз», до якої було ним відібрано 50 віршів іншомовних авторів та переспів геніальної «Пісні пісень», включеної за неперевершенну досконалість до Книги Книг — Біблії. Усі автори цієї збірки були дуже

Віталій БОШКОВ

Скільки різних мов,
Стільки долі у них.
Розкітають, мов
Чарівний квітник.
Слово рідне, линь
І дзвінені стократ.
Кому ти полин —
Хай скарає кат.
Кепські справи — час
Визнати уже:
Рідне слово в нас
Стало я чуже.
Понад слова грань
Скарбу не знайдеш.
Слово — наш талан
І надія теж.
Скільки мов, епох,
Стільки різних щастя.
Хай же кожний Бог
Одцвісти не даста.

Павло ВАСИЛЬЄВ

В степу лютує сніговиця,
Але вона не заляка:
Вкладу долоню в рукавицю —
Пашку вогняну вовка.
Загорнуся в плечисту шубу,
Згадаю ту, кого люблю,
І чарку поцілунком в губи
На смерть порвисто загублю.
Ні, не дістася хуртечі
До сіней тих, де теплій дух.
Востаннє полум'я із печі
Осипле галагана пух.
Прочиню двері ненароком,
А там — чад лазні та пітьма...
Про що зі мною око-в-око
Повідає тепер кума?
Чи місяця покаже лупу?
Чи кригу в опарі скова?
А чи синиць замерзлих купу
Натрусить щедро з рукава?

Расул ГАМЗАТОВ

ЖУРАВЛІ

Мені здається часом,
що солдати,
Які не повернулися з боїв,
Лягли не в землю рідну
вічно спати,
А обернулись в білих журавлів.
Їх дружний лет нікому

не спинити!
Вони нам подають
невтомно клич...
Чи не тому так часто й сумовито
Ми не відводим од небес облич?
Крилатий ключ,
такий до болю рідний,
За обрієм невдовзі промайнє.
У тім строю прогалина помітна —
Чекає, мабуть, місце те мене.
Надійде час — у вирій зграя птича
Візьме з собою в журному ряду.
Тоді я з-за хмар вас покличу —
Благословити зміну молоду.
...Мені здається часом,
що солдати,
Які не повернулися з боїв,
Лягли не в землю рідну
вічно спати,
А обернулись в білих журавлів.

Микола ГУМІЛЬОВ

СЛОВО

В оний день,
коли над світом новим
Бог лице схилив на благовіст,
Сонце зупиняли тоді словом,
Словом руйнували мури міст.
І орел не розправляв рамена,
Місяць зорі брав попід крило,
Коли, наче полум'я знамено,
В тиші слово царствено
пливло.

Для життя низького були числа,
Впряжені в яремне чересло,
Через те, що всі відтінки мислі
Мудрочоле передає число.
Сивий патріарх, під свою руку
Підкоривши і добро, і зло,
Вдатися не зважився до звуку, —
Креслив мовччи на піску число.
Ta забули ми, що осіянне
Тільки слово між земних тривог,
І в Євангелії від Іоанна
Сказано, що слово наше — Бог.
Ми його обмежити зуміли
Вбогими обніжками єства.
І, як бджоли в улику змортвілім,
Важко пахнуть вимерлі слова.

Муса ДЖАЛІЛЬ

МОЇ ПІСНІ

В серці моєму ви буйно
розквіти,
Щоб обіч мене стати в строю.

шановані Станіславом Зінчуком, він міг годинами розповідати про кожного з них, але з-поміж усіх — десять найлюбленіших!

Кілька років тому, ще за життя, Станіслав опублікував у газеті «Літературна Україна» (27.04.2006 р.) добірку перекладних віршів «Десять моїх улюблених віршів». У передньому слові до своєї добірки віршів-переклад-

«Поети не тільки пишуть, а й читають книжки своїх побратимів різних епох і куточків планети. І частенько їхні серця прискорюють ритм, натрапляючи на рядки, котрі глибоко западають у душу, а потім переслідують повсюди, доки не змусять відтворити їх рідною мовою. Часом це вдається з одного «заходу», а іноді змагання з автором триває роками, аж поки переконаєшся, що зумів зберегти майже все, адже в поезії втрати неуникні.

Пропонуємо добірку віршів майстрів, які стали класиками у своїх літературах (а це переважно близьне зарубіжжя), а також двох недавніх дебютантів, громадян України — тагауза Віталія Бощкова та Магди Фізеші. Широка амплітуда цих речей: від трагічного передсмертного заповіту незламного татарина Муси Джалиля, створеного в гестапівських застінках, до зворушливого «Бурундука» колишнього в'язня гулагів, росіяніна Анатоля Жигуліна чи веселої й дотепної казки «Заєць варить пиво» незабутнього сябра Володі Короткевича. А які переліні інтимної лірики Павла Васильєва чи Бориса ПаSTERNAKA! На всі смаки.

Красива поезія — вічна. Вона не підвладна часові. Бо вона — Поезія!

Отже, пропонуємо увазі читачів десять улюблених віршів Станіслава Зінчука, перекладених ним українською мовою.

Данило КОНОНЕНКО

І діткам трішки піднесуть.
Тоненьким голосом, зухвалиці,
«Шуміла морква...» — заведуть.
...Побачиш — не жени з засади,
Дай спокій хоч на день йому:
І заєць мусить радість мати,
Стрічаючи лиху зими!

Борис ПАСТЕРНАК

ЄВА

Стоять дерева край води,
І південь в голубім береті
На глибину жбурнув туди
Хмарин рибальські перемети.

Як невід, обрій потопа,
І в небо це, неначе в сіті,
Пливі купальніків товла —
Жінки, чоловіки і діти.

П'ять-шість купальниць
в лозняку
На берег вибралися без шуму,
Щоб викрутити на піску

Свої купальніцькі костюми.
Анумо відгадать зумій:
Чи то вужі, чи кільца пряжі?

А може, сам спокусник-змій
Чайвся в мокрім трикотажі?..

О жінко в Євинім вбраниї,
Я не соромлюсь твого виду.
Запалоюш вогонь в мені
Аж перехоплює мій видих.

Ти згорна створена сама
Чи пісня з циклу неземного?
Немов у сні не жартома
Ти виникла з ребра моєго.

З обіймів вислизнула враз,
Хоч зостаєшся завжди близько...
Ти — найкоштовніша з окрас
І найщемікіші серця стиски.

Олександр ТВАРДОВСЬКИЙ

* * *

Не винен я у тому, що з війни
Не повернулись інші, що вони
(Хто старший, а хто —
пагіля юначе)

Зостались там;
не йдеться, що я міг
Уберегти їх, тільки не вберіг, —
Не в тому річ.

Однак, однак, одначе...

Магда ФІЗЕШІ

ВОСКРЕСІННЯ

Були ми пасами в своїй країні,
були бездомні, як власні тіні.
Ми спали в трухлій соломі й сіні,
і об'їдав нас хробак без ліні.
Лишала осінь нам тільки сміття,
зима зривала із нас лахміття.
Ми знали: скоро гряде завія —
спасіння наше і наша мрія.
Ми кулаками слали погрози:
хай будучину не тнуть морози!
І ось хурделив вона — владика.
Злилися співі і зойки дикі...
Сни зігривають пухкі копіці,
далеко бачать пусті зінці.

А клич «до зброй!»
примчать грімниці,
візьмемо міці та моці в криці,

зі світла зробим собі кольчуги,
в стремена скочимо

без напруги,
пришпорим коней —
гайнем по полю,

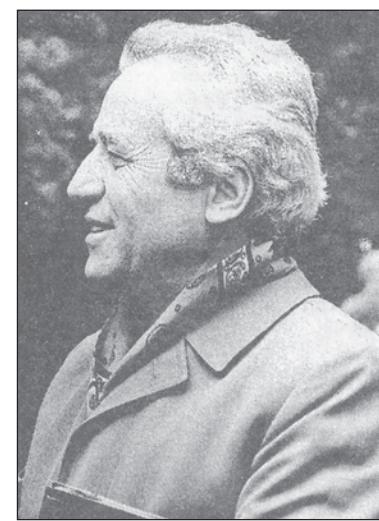
щоб захистити здобуту волю.
Хай рвуться душі у нас
від болю, —
не віддамо знамено, як долю!

Переклади
Станіслава ЗІНЧУКА

Поезія

Поезія

Згодом кличку дістав —

Тимошка.

Так у нас у бараці й жив.

А нарядник, дивак-хлопчина,

Реготав, як уздрів звірка:

— Треба номер йому на спину,

Він так само у нас — зека!..

Ми про ситість забули ніби...

Та до днів, коли станув сніг,

Годували Тимошку хлібом

Із казених пайків своїх.

Навесні, докоривши долі,

На галіві під спів пташок

Відпустили звіра на волю.

В цьому ми розуміли толк.

Володимир КОРОТКЕВИЧ

ЗАЄЦЬ ВАРИТЬ ПИВО

Туман пливе з долини сивий,

Над полем стелиться туман...

«Дівіться, заєць варить пиво», —

Говорять люди жартома.

А я помітив ненароком:

Біля вогню сидить куцій,

Тригубий, сірий, косоокий,

З ячменем варячи напій.

Ялина іскрами стріляє...

Аби нараз окріп не збіг,

Цурпаком вариво мішає,

Куштує, спльовує набік.

І пиво заєць зварить густо.

А на закуску — бурячок,

Травичка, заяча капуста,

Гліок осикових пучок.

З зайчикою хильнутъ по чарці

пекучим ставало бажання побачити море під час душевних надломів і творчих криз

ЗАКОХАНА В ЗЕМНУ КРАСУ

Вчителька української мови та літератури з Тернопільщини Марія Ярославівна Олійник надіслала до редакції газети «Кримська світлиця» теплого листа, а разом з листом невеличку книжечку поезій своєї колишньої учениці Марії Баран. Книжечка дуже гарно видана в одному з видавництв Тернополя і має красиву назву «Краси джерело одвічне».

«А одвічна краса постає з любові, — пише про вірші Марії Баран редактор та упорядник збірки її лірики, член Національної спілки журналістів України Ярослав Шургот. — Любов породжує красу, краса — почуття, почуття — любов. Коло замікається...»

Саме в такому духовному коловороті її зринають та вигранюються поезії авторки. Твори її — не художній вимисел, а те, з чим народила-

ся, зростала і формувалася як особистість, чим дихає та живе:

*Я так люблю поля,
коли літо в колоссі,
Ту праедишу красу
без фальшивих прикрас,
Коли в трахах м'яких
тонуть ніженькі босі,
Й мудрій спалах вогню
у старечих очах...*

Для поетес любов до всього осяненого — не просто почуття, а невіддільний від неї світ, виражений словом. А в ньому, у цьому світі — торжество звуків, барв, ароматів і простору рідного краю! Там — «...гомін поля, шептіт ясенів», «дитинство дзвоником сміється», «мальви загорілись полум'яно», «село пахне бузками та кмином», «небо радо з полем обнялось...».

Закономірно, — зазначає Ярослав Шургот, — що й професію Марія обрала, уз-

гаджену зі своїм внутрішнім укладом. Вона — працівник культури. А ця сфера, і все, що пов'язане з піснею, — одна із граней її буття: «Доки життя — співатиму пісні», «садок співа надвечір солов'їно...», «а дощ творив вінок своїй пісень...».

Усе, що сказав тут про вірші Марії Баран редактор її книги, — чистісінка правда. Я й сам читав цю невелику за обсягом збірочку лірики і мильувався красою того поетичного світу, в якому живе і творчо працює ця, відносно ще молода жінка, матір п'ятьох дітей. Її вірші — дуже ширі, пісенні, зіткані з любові до рідної землі, до дітей, до коханого. І ця любов до родини переростає у любов до своєї Вітчизни України, яку вона любить за те, що вона «дала нам Шевченка і Лесю», пишається тим, що

наші українські пісні «несла Соломія в світі». То як же можна не любити свою країну, яка кожному як маті? А матір, як і мову, як і рідну землю, на якій народився, вибирати не можна. І ті, хто не з добра поїхали у чужі світи шукати країшої долі, «нехай повертаються, щоб

піднялася Вкраїна із кволих колін», бо «свістю серця вдаряє-видзвонює дзвін».

Після прочитання цієї невеличкої збірочки залишається враження, ніби й справді серцем доторкнувся до джерела одвічної краси, до квітучої ромашки на обніжку поля, до синьої волошки, що зазирає тобі в самісінку душу із золотавого лану, ніби бачиш ту лінію горизонту, де «небо з полем обнялось і денна спека лягла між трав спочинти», ніби бачиш, як «спокій на крилі несе лелека...».

Таке все чисте, світле, прекрасне, що хочеться обніти цей світ серцем, душою і забути про ті негаразди, яких ще немало ходить і по нашій землі. І про все це добре, що є в людині, що є на світі, так задушевно і красivo написала жінка-поетеса Марія Баран, яка народилася 1969 року в селі Літятині Бережанського району на Тернопільщині, яка після школи навчалася в

Теребовлянському культосвітньому училищі, а згодом працювала художнім керівником Куропатницького будинку культури Бережанського району. Жінка, яка виховує п'ятьох дітей, любить поезію, музику, природу, все прекрасне. Жінка, яка широко зізнається:

*Доки життя —
співатиму пісні:
Про сонце, квіти
й трави запашні,
Про гомін поля, шептіт ясенів,
Красу калини
й птаства переспів.
Доки життя —
радитиму експитю...*

Тож побажаємо поетесі Марії Баран, аби її пісенні вірші завжди приносили людям радість та віху, аби її душа завжди була сповнена найширіших почуттів, що звуться любов'ю. А з любові все — і діти, і пісні, і материнська ласка, і вірші.

Данило КОНОНЕНКО

Де ліс та річка, поле і пташки,
Де сонце, що віта цілунком днину,
В'юнок, що у життя ведуть, стежки.
Світанок, день і тихе надвечір'я,
І пісня... Лиш у нас вона така,
Що вільно в'ється птахом
над подвір'ям,
Правдиво й чисто ллється, як вода.
Над краєм — пісня! Хай луна пісня!
А серце — щоб до серденька
з добром...
Хай Божа благодать в очах
іскриться
Й витає оберегом над селом.

* * *

Село мое пахне бузками
та кмином,
І спеченим хлібом або молоком,
Суницями — влітку,
ялинками — в зимах,

Марія БАРАН

Здається, аж до хмар
Верхів'ям потяглисся.
Найперший сліди
Босоніж по травиці
І дощ й лапатий сніг,
І сяйво блискавиць.
Там радість очентя
Від жовтого підблізу,
Зелені спасівки —
Дозріти ж не змогли.
Смачні наші грушки
Й солодкі білі сливи,
Найкращі восени
Кленові листки.
Ромашок бережок,
Й волошки синя в пшениці,
Зелений моріжок,
Де пасли ми гусей,
Там літні вечори
Запалюють зірніці,
Щасливий діалог
Закоханих очей.
Пісні дитячих літ

Як оберіг від прикрошів і зла,
Люби усе, й дітей навчи любити.
Найголовніше, щоб любов була!

* * *

Світанком чистим, росяним
Пройдусь ногами босими
І крапельки-росиночки
В долоньки зачерпну,
Всміхнусь привітно, радісно
Пташатам стоголосенним
І квіточку з травичкою
В косичку заплету.

* * *

Живує літо... Китичками кріп,
Й людські, добром освітлені
обличя, I колоски дозрілої пшениці,
І грім з дощем по колосках пробіг...

* * *

Випурхнула ластівка з гнізда,
Сонце засміялось із-за хмарі.
Тепло й млюсно. Чи пройде гроза?
Он вже й дощ постукує ласково.

В пташинім співі у дібріві.
У пісню вірші передлю —
Я цілий світ й тебе люблю!

* * *

Із сяйвом зорі
Святвечір заходить у хати,
Духмяністю літа
Пахучо ляга на столи.
Свіча палахтиль,
Шоб теплом обійтняти
Усіх, хто возносить
Увісь молитви.
Різдво... «З нами Бог!» —
Відлуння у кожному храмі.
Рождається Бог
У серденьку юній старім,
Вітати Христа
Йдемо ми сніжними стежками,
Рождається нині
Господь й в Україні моїй.
В країні отій,
Шо дала нам Шевченка і Лесю,
І гордістю пісні
Несла Соломія в світі,
Із дзвоном церковним
Питання України злилися:
«Хто ж ти в цій країні?
Хто ж ти в цій країні?
Хто ти?»

А що — ми?
А що ж нам до власного дому,
Все ділим і ділим
Укотре свою булаву.
А що нам до мови?
Чи люди ж ми?
Ні, ми як юди,
Шо долю країни
Й за мізерний гріш продамо.
Спинімось нарешті!
Нам жити ж бо,
Тут — наша хата.
Для чого нам знову
Чуже горезвісне ярмо?
Стежок тільки дві.
Одну лише з них вибирати,
Ta й ті не чіткі,
I стільки у них крутизни!
Нехай повертаються
Врешті всі діти додому,
Щоби піднялася Вкраїна
Із кволих колін.

Повір, з нами Бог!

Недарма з церковиці лине

I совістю серця

Вдаряє-видзвонює дзвін.

* * *

Любіть Вкраїночку, любіть!
Весна всміхається струмками,
Шепоче листячком й квітками,
Голубить подихом ласкавим,
I щастя мить весна дзвенить,
Земля звучить піснями.

Любіть Вкраїночку, любіть!
Як манить літо колосками,
I пахне сіном ї чебрецями,
I ллється грізними дощами,
I сонцем щедро струменить

Й пташиними хорами.

Любіть Вкраїночку, любіть!
Світанком росяним іскристим,
Багрянім сумом падолисту,
Любіть в калиновім намисті,
У горі й щасті — кожну мить,

Як материну пісню.

Любіть Вкраїночку, любіть!
В морози й хуртовини
Біліють гори і долини,
Яніє кетяг горобини,
Дзвенить щедрівка на весь світ

Від нашої хатини.

«НАЙГОЛОВНІШЕ, ЩОБ ЛЮБОВ БУЛА...»

А ще пирогами й борщем
з часником.

Усміхнені весни, заплакана осінь...
Під листом опалим

сміється грибок.
Село мое пахне дитинством і досі,
І сонячним сміхом малих діточок.

Село мое пахне соломою, збіжжям
І затишком дому

з лелечим крилом.
Село мое пахне ромашковим

цвітом, A ще — простотою, любов'ю,
добром.

* * *

У нас птахів багато, як квіток...
Он пурхнула веселим сміхом зграй!

Лелечиха висиджує діток,
І чаечка царівною кружляє.

Одна скрипить,
немов старезний віз,

Пташина інша —
мов на флейті грає,

Оця пищить та свище серед віт,
Ота — кілки в колодку забиває.

Там парочка закоханих лелек
Голубить землю крилами своїми...
«Ку-ку, ку-ку!» —
доноситься здаля,

Й садок співа надвечір солов'їно.

* * *

Неспроста люблю я сиві роси,
Сонце, трави, поле і пташок.

Це тому, що ноженята босі
Бігли по межі на моріжок.

Паслисі гуси, і цвіти ромашки —
Так багато їх на бережку!

Я ж шукала в синім небі пташку —
Цяточку маленку гомінку.

Тріпотили радісно крилята,
Сонце роси вибирало вміть...

Залишивсь позаду мій Літятин,
А мені ж пташиною летіть!

З крилами легенькими, міцними,
З піснею правдивою — в життя,

Щоб у сонці не зомліли крила,
Пошукаю вітру для лиця.

* * *

Тополі за селом —

Стрункі, високі свічі,

Я понесла з собою,
В них — дотик сивих рос

I ластівки політ.
У серці бережу

Я жайвора тріолі
Й розкішний дар весни —
Рожевий яблунь цвіт.

* * *

В моїм селі, у гарному селі,
Де Ценівка між верб

тихенько в'ється,
Б'є джерело в лісочку на горі,

Видзвонює, хлопоче і сміється.

До нього йдути і їдуть звідусль,
Щоб додало

НАМАЛЮЄМО ФЛОТ!

Серед розмаїття заходів, що відбулися під час святкування Дня флоту України, особисто мені до душі пришло найбільш шире, відкрите та сповнене яскравих вражень дійство. На центральній площі міста-героя Севастополя, біля сцени, де згодом розпочався гала-концерт вітчизняних зірок естради, відбулась церемонія нагородження переможців конкурсу дитячого малюнка на тему: «Я захищаю морські рубежі Батьківщини», присвяченого 21-й річниці Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

Офіцери командування Військово-Морських Сил ЗС України на чолі із заступником командувача виду Збройних Сил України з виховної та соціально-психологічної роботи капітаном 1 рангу Андрієм Урсолом, представники освітньої галузі міста-героя, мистецтвознавці-фахівці, спонсори, журналісти, гости та мешканці Севастополя зібрались тут, щоби привітати авторів найкращих робіт.

Звертаючись до присутніх, капітан 1 рангу Андрій Урсол сердечно привітав учасників конкурсу дитячого малюнка від імені Військової ради Військово-Морських Сил Збройних Сил України. Відзначив, що конкурс, який традиційно проводиться до Дня флоту України на призи командувача Військово-Морських Сил, щороку набуває все більшої популярності в місті-герої. «Цей конкурс яскраво свідчить, що в Севастополі – флотській столиці України підростає нове свідоме покоління майбутніх захисників морських рубежів Вітчизни».

Участь у першому етапі конкурсу, організаторами якого виступило командування Військово-Морських Сил Збройних Сил України за підтримки Управління освіти і науки Севастопольської міської державної адміністрації та Інституту післядипломної освіти Севастопольського міського гуманітарного університету, взяли учащи і вихованці загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів, дитячих будинків, шкіл-інтернатів, установ початкової професійної освіти, спеціальних навчальних закладів міста-героя.

На першому етапі у навчальних закладах визначили по одному переможцю у кожній віковій категорії (молодша, середня та старша), яких згодом було направлено до участі в другому етапі конкурсу. Загалом за підсумками первого етапу було обрано 48 найкращих робіт.

Заключний етап конкурсу проводився в очній формі на базі Українського культурно-інформаційного центру. Під час цього учасники виконували роботи у присутності членів конкурсної комісії.

Далі розпочалась відповідальна робота членів конкурс-

ної комісії, адже з-поміж 50 робіт, які увійшли до другого етапу конкурсу, жюри треба було обрати десять найкращих. Цього року до складу жюри увійшли офіцери командування Військово-Морських Сил Збройних Сил України капітан 1 рангу Роман Окружков та капітан 3 рангу Сергій Гулін, директор Севастопольської художньої школи Олександр Бурцев, методист Інституту післядипломної освіти Севастопольського міського гуманітарного університету Олена Перова.

Після детального та уважного розбору кожної творчої роботи, її відповідності до умов проведення конкурсу, що складалися з певних критеріїв, а саме: актуальності та повноти розкриття теми; рівня володіння технікою виконання та матеріалом; творчого підходу; компетентне жюри визначило переможців. Цього року перші місця посіли: третіокласниця загальноосвітньої школи № 60 Галина Лінкс (молодша вікова категорія 7-10 років); учень шостого класу спеціалізованої школи № 3 Гліб Гутнік (середня вікова категорія 11-13 років) та учениця дев'ятого класу загальноосвітньої школи № 9 Олеся Стрельченко (старша вікова категорія 14-18 років).

Приз глядацьких симпатій визначився шляхом Інтернет-голосування. Найбільшу кількість балів здобула учениця восьмого класу загальноосвітньої школи № 32 Марія Калева. Вона стала власником мобільного телефону всесвітньо відомого виробника. Також кількох дітей було нагороджено заохочувальними призами – м'якими іграшками.

Один з переможців конкурсу Гліб Гутнік, презентуючи свою роботу, сказав: «Я написав історичний парад кораблів, які кожен у свій час захищали морські кордони нашого Севастополя. На передньому плані малюнка флагман сучасних ВМС України, поруч із ним морський тралщик часів Великої Вітчизняної війни, далі парусник XIX століття. Таким чином я намагався продемонструвати єдність минулих, нинішніх та прийдешніх поколінь в їх прагненні захищати нашу Батьківщину».

Словами особливої вдячності організатори конкурсу висловили торговельні марці «Козацький мед», яка забезпечувала постійну підтримку та спонсорську допомогу у проведенні заходу, завдяки чому трьом переможцям конкурсу було вручено мобільний телефон, цифровий фотоапарат та mp4-плеер.

Отже, можна впевнено констатувати, що мета конкурсу, акцентована на активізації виховної та патріотичної роботи серед дітей і молоді, яку проводить Міністерство оборони України, спрямованої на формування почуття гордості за принадлежність до Українського народу, популяризації національних Військово-Морських Сил, готовності до виконання громадянського та конституційного обов'язку – захисту національних інтересів України, була реалізована. Кульмінаційна частина конкурсу пройшла під час головного свята міста-героя на площі імені Нахімова, в історичному, дорогому та важливому для кожного севастопольця місці. Цьогорічні переможці визначені, а черговий конкурс традиційно відбудеться наступного року.

Владислав СЕЛЕЗНЬОВ,
підполковник

Гутнік Гліб, спеціалізована школа № 3, 6 клас

Стрельченко Олеся, загальноосвітня школа № 9, 9 клас

ДЕНЬ МИРУ В «АРТЕКУ»

1 серпня Постійний Представник Президента України в АР Крим Віктор Плакіда взяв участь у святкуванні Дня миру, яке відбулося в МДЦ «Артек» у рамках Міжнародного дитячого фестивалю «Змінімо світ на краще!» та Дитячо-молодіжного саміту ОБСЄ.

Привітати учасників та гостей заходу прибули міністр закордонних справ України, діючий голова ОБСЄ Леонід Кожара, голова Всеукраїнського благодійного фонду Надії і Добра, радник Прем'єр-міністра України, голова організаційного комітету Міжнародного дитячого фестивалю «Змінімо світ на краще!» Валентина Довженко, Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Сербія в Україні Раде Булатович, спеціальний представник ОБСЄ та координатор по боротьбі з торгівлею людьми Марія Грація Джаммарінаро, інші почеесні гости.

Дитячий молодіжний саміт ОБСЄ цього року зібрав представників 60 держав з усіх континентів світу. В рамках саміту вони взяли участь у

засіданнях секцій з формування банку ідей за тематичними платформами «Екологія», «Безпека», «Інформація».

На заключному засіданні учасники саміту затвердили Звернення дітей до ОБСЄ, глав держав та міжнародних громадських організацій із закликом до світової безпеки, інтеграції та створення світу, в основі якого – мир, повага, дружба та співпраця. Зокрема, дітім – представниками дитячого молодіжного саміту ОБСЄ підписано Резолюцію, в якій ухвалені основні напрямки діяльності організації.

На завершення заходів відбулася церемонія символічної передачі естафети головування в ОБСЄ від дитячої делегації України, яка головує цього року в ОБСЄ, дитячій делегації Швейцарії – країни, яка головуватиме в ОБСЄ протягом 2014 року. Відбувається яскравий гала-концерт «Від коріння до небес».

Прес-служба Постійного Представника Президента України в АР Крим

КРАСА – СВОЇМИ РУКАМИ

У бібліотеці-філії № 15 ЦБС для дітей м. Сімферополя відбулася зустріч з майстром народної творчості, ученицею Віри Роїк, вишивальницею Л. Д. Константиновою, мешканкою селища Гресівське, яка порадувала усіх виставкою української вишивки «Прекрасне – своїми руками».

Любов Данилівна близько 50-ти років творить красу на полотні, і робіт у неї вже більше півсотні. Вона багато разів брала участь в міських, республіканських і всеукраїнських конкурсах. За кращі роботи (рушник «Веселка», наволочка «Зірочка») нагороджена двома бронзовими ме-

далями, а в 1992 році одержала звання майстра.

У дитячій бібліотеці вишивальниця 15 років викладала в гуртку «Умілі руки», навчала дівчаток рукоідлю. Зараз вона на заслуженому відпочинку, але на прохання дітей проводить уроки, передаючи їм свій досвід.

Людмила ХАРЬКОВСЬКА,
завідувач бібліотеки-
філії № 15

УВАГА: КОНКУРС! Хоча й на календарі – КА-НІ-КУ-ЛІ! – «Джерельце» закликає своїх юних читачів до участі в творчих конкурсах! Зокрема, на **КРАЩУ РОЗПОВІДЬ ПРО УЛЮБЛЕНІХ УЧИТЕЛІВ**. Напишіть до «Джерельця», за що ви шануєте своїх учителів-наставників, чи хотіли бути схожими на них.

Ще одне творче змагання – на **КРАЩУ РОЗПОВІДЬ ПРО ТЕ, ЯК І ДЕ ВИ ПРОВЕЛИ СВОЇ КАНІКУЛИ**, чим вони запам'яталися. Це можуть бути прозові або поетичні твори обсягом до двох друкованих аркушів. Ілюстрації (фото, малюнки) – тільки вітаються! Надсилайте ваші твори звичайною чи електронною поштою на адресу редакції, країці з них будуть опубліковані, а переможців чекають призи!

СТЕПАН БАНДЕРА: ЕПІЗОДИ РЕВОЛЮЦІЙНОЇ БОРОТЬБИ

80 років тому Степан Бандера був призначений краївим провідником ОУН і краївим комендантам УВО на західноукраїнських землях. Це стало закономірним результатом усієї попередньої діяльності цієї в той час молодої (1909 року народження), але надзвичайно енергійної, ділової і харизматичної особистості, чия відданість українській справі не викликала сумнівів ані у друзів, ані у ворогів. Активний учасник «Пласту» (і його дитячих, і юнацьких, і дорослих формувань), діяч студентського руху, член підпільної ОУН... Він справив своїми якостями велике враження на лідера ОУН й УВО полковника Євгена Коновальця, тож у 1932 році Бандера стає заступником краївого провідника, у грудні того ж року — виконувачем обов'язків провідника, а в середині 1933 року — самим краївим провідником, фактично — другою людиною у всій організації.

Сьогодні, коли на українських націоналістів та особисто на Степана Бандеру знову намагаються, як то кажуть, «навісити всіх собак» і показати борців за свободу України бездумними зарізками та зграями бандитів, варто згадати ті обставини, в яких формувалися особистості цих націоналістів, та ранні етапи боротьби Бандери та його генерації за волю своєї країни.

На якому ґрунті зросі український радикальний націоналізм?

Галичина на той час із відсталої австрійської провінції з етнічним домінуванням поляків, з території, основну масу населення якої польські шовіністи зневажливо називали нацією «попів та хлопів», уже перетворилася на український П'емонт, вогнище національного духу, де відбувалися активні процеси національного самоусвідомлення. Значну роль у підготовці таких процесів протягом XIX століття відіграла національна релігійна інтересійність. Хоча в її середовищі було чимало представників так званого москофільства, ідеології орієнтації на Російську імперію, проте було значно більше народовців — ідейних предтеч українського націоналізму, які вважали українців окремим цілісним народом, а не відгалуженням російського етносу, як думали їхні опоненти з москофільського табору.

Галицький поет Василь Пачовський навіть написав вірш «Сфінкс Європи», що став для народовців програмовим:

Та мій дух, хоч вами склятий,
Вічно бодрій, все завзятий,
Не полягне й не умре,
Аж Росію розідре:
Так на двоє, так на двоє,
Москва то є, а ми — то є.

Народовці здобули історичну перемогу над москофілами на теренах Галичини, після чого москофільство існувало там як абсолютно маргінальна течія. Саме до народовського напряму галицької релігійної інтересійності належав батько Степана панотець Андрій Бандера. Коли постала Західно-Українська Народна Республіка, він зголосився добровільно піти до Української галицької армії, де став капеланом.

Щоб зрозуміти, в якому духовному середовищі виховувався і формувався майбутній провідник українських націоналістів, варто прочитати рядки літописця ОУН-УПА Петра Мірчука:

«Тоді-то, десятилітнім хлопцем, Степан Бандера вперше побачив захопливу велич відродження нації. Він бачив, з яким святковим піднесенням духа, з якою увагою і побожністю підносили українські селяни вгору синьо-жовтий прapor, символ відновленої на західноукраїнських землях 1 листопада 1918 року Української держави, з якою рішучістю присягали вони бути вірними і добрими громадянами Української держави і захищати її своїми трудачами перед всяким

ворогом. Бачив, як охоче ставали українські селяни в ряди української армії і відходили на фронт, як мужньо приймали розлуку, може, і назавжди, із своїми мужами українські жінки, з гордістю пояснюючи своїм дітям, що їхній батько йде воювати за Україну. Ця зворушлива і велична картина відродження країни, відновлення української державності вірзася глибоко в молоду душу Степана Бандери, як і багатьох інших його сучасників, та витиснула свою печать на його духовності».

А потім були довгі роки важкого для українців панування переможного польського шовінізму. Саме в Галичині в 1920 році колишні (проте самі вони не вважали себе колишніми) старшини армії УНР та Української галицької армії створили Українську військову організацію — УВО, попередницю ОУН. Ними керували більше поразки й нестремне прагнення за будь-яку ціну вигородити державну незалежність для свого народу.

Однією з найголовніших причин поразки національно-визвольних змагань 1918-1921 років вони вважали нездатність Центральної Ради й урядів УНР до ефективної роботи в умовах гострого противостояння з боку зовнішніх і внутрішніх супротивників. Нескінченні чвари й інтриги депутатів Центральної Ради, демагогічна балаканіна, безвідповідальність тощо переконали військовиків у тому, що тільки організація, збудована на активному жертвенному патріотизмі («Здобудеш Українську Державу або загинеш у боротьбі за неї») та на зализній армійській дисципліні, здатна повернути українцям утрачену державу. Ці засади стають ідеально-етичною основою ОУН, що виникла 1929 року.

Партизанска боротьба проти окупантів та її розголос

Під керівництвом Бандери ОУН на Галичині активізує традиційні вже пропагандистські кампанії і розпочинає серію карапанів проти представників польської окупантів влади. Зокрема, у 1934 році бойовик ОУН Григорій Мацейко у Варшаві вбив польського міністра внутрішніх справ генерала Броніслава Перацького, відповідального за державний терор проти українців під час так званої «пацифікації». Після цього проти Бандери та його соратників відбувся судовий процес, що спровокував величезний вплив на свідомість як українського, так і польського суспільства. Зокрема, польське видання *Wiadomosci Literackie* 15 грудня 1935

року опублікувало статтю Ксаверія Прушинського, де говорилося:

«Ті люди вбили, бажаючи служити справі свого народу. Ми не думаємо, що таким способом вони їй добре служили. Успішно служати вони їй щойно тепер: три четверти років не хотіли знати слова «український», протягом цих трьох тижнів навчилися цього слова і вже його не забудуть. А люди, які не писали інакше, як про «гайдамаків», сьогодні соромляться того дурного бандалу... 17 років товкмачили нам, що поширювання польської мови є рівнозначним із поширюванням польськості, прищеплюванням любові до Польщі. А ось тут ці люди, хоч знають польську мову, не хочуть говорити по-польськи... Вчили нас, що ціла та «Україна» є штучним творивом, яке зникне з останніми слідами австрійської держави, твором якої вона була. А тим часом — це та «Україна» свою ненавистю до нас буває сьогодні сильніше, ніж за тих давніх, неспокійних часів... Треба, щоб усі в Польщі застанивалися над загадкою тих контрастів. Звідомлення з процесу друкують всі щоденники в Польщі. Треба, щоб ми довгою чергою пройшли попри лаву обвинувачених, щоб заглянули глибоко в очі цих хлопців. Це мусіло бути щось важливе, коли уклад взаємні двох сусідніх народів і роль держав зуміла знищити в цих людей захоплення молодістю й життям і замість того зробити думку про вбивання та самопожертву... Це не хлопчики, що не мали грошей на кіно й на горілку. Це хлопець, в душі якого вкорінилась широка пригадувана ненависть листопадових днів, горда погорда до польської «вишости» і до заперечування йому навіть прав на національне ім'я».

А орган польських народовців *Prosto z mostu* надрукував статтю «Справа найважливіша з важливих», у якій наголошувалося:

«Ми, польські народовці, маємо обов'язок найноголосніше казати про те, що існує український народ, що він живе і бореться за своє право на життя. Саме ми мусимо розуміти й цінити героїчне зусилля українського народу, який протягом сотень років не має своєї державності, що його русифікують, полонізують, роздирають, а він завжди триває. Хай українських націоналістів буде тільки жменька, проте напруження жертвності, посвятий героїзму тієї жменьки таке наявне велике, що його вистачає не лише на те, щоб воскресити, а навіть створити націю».

На цьому судовому процесі Степана Бандери було засуджено до смертної кари, яку замінили довгим ув'язненням. Під час німеcko-польської війни 1939 року він вийшов із польської в'язниці й очолив революційне крило ОУН. Та це вже була інша доба, і діяв у ній уже інший Бандера — той, що вже стояв на краю смерті і пройшов випробування тюром.

Мазепинці, петлюрівці, бандерівці...

Як відомо, ідеально-політичні опоненти визволюючих змагань українців були схильні ототожнювати цю боротьбу за державну незалежністю

Степан Бандера, 1946 рік

залежність з найбільш яскравими та символічними постатями національного опору. Тому протягом майже двох століть прихильники усамостійнення України називали мазепинцями, на початку ХХ століття — петлюрівцями і з половиною минулого століття й до наших днів — бандерівцями.

У сучасному українському суспільстві пишати про Бандера важко, бо склалися два дискурси, що існують незалежно один від одного. Перший притаманний патріотичному українському середовищу, де Степан Бандера — легендарний лицар нації без страху й докору, другий поширенний у тих колах, де до державної незалежності України ставляться велими стримано, принаймні — не сприймають її як найвищу цінність.

Можна одразу ж зазначити, що послідовні прихильники самостійності України сприймають Степана Бандера однозначно позитивно. Супротивники своє ставлення до самостійності переносять також на особистість лідера революційної ОУН.

Проте в Україні вже виникає, хоча й не дуже швидко, тенденція формування науково-об'єктивного дискурсу щодо Степана Бандери і того громадсько-політичного руху, тієї ідеології та політичної практики, символом яких він став. Звісно, все це відбувається не дуже якісно, адже ще живі традиції радянського агітпропу, що вважав за краще апелювати не до розуму і здорового глузду людини, а до підо年之, страху й упередженості.

Упередженість формувалася величезною і всеохопною пропагандистською машиною, так само, як і підвідомий страх перед таємничою і жахливою силою, що називалася «бандерівці». Про цих людей майже півстоліття поширювалися відомості, що нагадували серіал-трилер, такі собі фільми жахів про патологічних садистів-вурдалаків, які своєю жорстокістю й звірствами перевершували гет-стапівців і навіть слідчих НКВС. Немає ліку жахалкам, що їх невтомно продукував агітпроп (і, до речі, продукує й зараз, однак уже з меншим успіхом, оскільки втрачено можливість терору проти інакодумців та тих, хто сумнівається у правдивості пропагандистської продукції), де на тлі «жахливих бандерівців» їхні вороги зі складу НКВС-МДБ-КДБ автоматично розглядалися як «світочі гуманізму і людинолюбства».

Але, попри все це, в історії українського народу постать Степана Бандери у політичному сенсі й дотепер залишається живою та спричиняє безліч дискусій, що припиняється лише тоді, коли в Україні буде досягнуто остаточного консенсусу щодо її державної незалежності. Прийманні і сьогодні Степан Бандера є найяскравішим символом української державної самостійності в її найбільш безкомпромісній формі.

Ігор ЛОССЕВ,
кандидат філософських наук, доцент кафедри культурології НАУКМА

ЯК ЛЬВІВСЬКІ ШКОЛЯРИ ДІЗНАЮТЬСЯ ПРО ОУН, УПА І ГОЛОДОМОР...

Оскільки Міністерство освіти і науки України, очолюване Дмитром Табачником, у 2010 році відкоригувало викладення історії України у шкільних підручниках, оминувши чимало тем, зокрема про діяльність ОУН і УПА, викресливши імена багатьох українських діячів, торік Львівські міська та обласна ради підтримали два альтернативні проекти — навчальні посібники з історії для 5, 10 і 11 класів, що склалися протестом на дії міністра освіти.

Посібник з «Історії України. Матеріали для учнів 10-11 класів», що містить понад 250 сторінок, написаний групою львівських освітян. У ньому висвітлено теми ХХ століття, але відсутні теми 1918-1919 років, Голодомор 1932-1933 років, події Другої світової війни, діяльність ОУН і УПА. Йдеться і про історію Української греко-католицької церкви, про так званий псевдособор 1946 року на Святоюрській горі, після якого греко-католики залишилися без права на свою церкву і віру. В альтернативному посібнику є матеріали про бій під Крутами, Голодомор 1932-1933 років, події Другої світової війни, діяльність ОУН і УПА. Йдеться і про історію Української греко-католицької церкви, про так званий псевдособор 1946 року на Святоюрській горі, після якого греко-католики залишилися без права на свою церкву і віру. В альтернативному посібнику розповідається також про події

кінця 80-х, проголошення незалежності держави.

Торік у Львові вийшов друком ще один посібник «Вступ до історії України для п'ятого класу». Авторство належить молодому вчителеві історії Андрію Закалюку. Освітянин викладає своїм учням і за підручником Міністерства,

УКРАЇНСЬКІ ПИСЬМЕННИКИ В БОЯХ ЗА КРИМ (1941-1945 pp.)

(Продовження. Поч. у № 29-31)

ВАСИЛЬ КУЧЕР (1911-1967)

Василь Степанович Кучер народився на Житомирщині. Учасник війни з червня 1941 р. до 1944 р.

Брав участь в обороні Одеси, Севастополя. Був спеціальним кореспондентом газети «За Родину» Окремої Приморської армії. В 1941 році побачив світ нариси «Людмила Павлюченко» — про легендарного снайпера, герояною оборони Одеси і Севастополя, збірка оповідань «Морський характер» (1942). Геройка війни знайшла відображення в романах «Чорноморці», «Прощай, море», «Трудна любов», «Голод», «Орли воду п'ють» та ін.

Іменем українського письменника Василя Кучера названо вулиці в Києві і в Севастополі.

* * *

«Море світла вдарило дівчині в очі. Вона мимовільно прижмурилась і навіть трохи розгубилась. Усю осінь і зиму прожила у вологій землянці на Мекензієвих горах у Криму, де тъяною світив каганець з мідної гільзи, де гуляла хуртовина і дули штурмові вітри з моря. І раптом — стільки світла!

За столом на помості сидів командуючий, член Військової ради, віце-адмірал Чорноморського флоту і ще багато військових. Вона упізнала декого, її ж упізнали всі.

— Людмила Павлюченко, снайпер, — шепнув командарм віце-адміралу, і той підвів сиву голову, уважно розглядаючи дівчину-лейтенанта. А вона стояла струнка і підтягнута; гнучка талія підперезана новим ременем, краєчок білого комірця виділявся на бронзовий ший, синій берет охоплює хвилясту зачіску. Дівчині потиснули руку, і вона тихо відповіла:

— Служу Радянському Союзу!»

Василь КУЧЕР. «Людмила Павлюченко»
1941

* * *

«Василь Степанович Кучер, як відомий письменник нашого часу, вибирал для себе найважливіші теми, як із життя нинішнього, так і з життя минулого. Енергія у Василя Степановича була, мовити, невичерпна. Великі задуми і широкі простори, в яких вкладалися ці задуми, — ось що характерне для одного з найвідоміших письменників наших — і саме для Василя Степановича. Він зінав весь той матеріал, який мусив перелитися на папір письменника. Він усі ситуації

своїх героїв заздалегідь уже бачив. Тому що зінав іхнє життя, зінав усі стежинки своїх героїв: куди кого поведуть вони, а від кого відвернуться. Я тут кажу не тільки про уяву письменника, а ще й про пам'ять творчу завжди живу поряд. Свою уяву Василь Степанович завжди перевіряв на людях — конкретно під час своїх зустрічей з читачами. Ось вже хто не боявся зустрічей з читачами — так це саме він, любимий наш і славний Василь Степанович!»

Павло Тичина. З листа до Г. Ф. Яремчука — дружини Василя Кучера від 18 квітня 1967 р.

Події воєнного часу відображені в його книгах повістей і оповідань, у віршах і поемах збірки «Я думаю про тебе».

ОЛЕКСІЙ МАЛІН (1912-1993)

Олексій Карлович Малін народився на Смоленщині. Учасник війни з 1941 р. Починав рядовим, останнє військове звання на фронті — лейтенант.

Був кореспондентом-організатором газети «Вперед, к победе!» Чорноморської групи військ Закавказького фронту (згодом — «Вперед, за Родину!» Північно-Кавказького фронту і Окремої Приморської армії). Виступав у фронтових газетах з нарисами, кореспонденціями, сатиричними віршами.

ОСКОРБЛЕННАЯ ОБЕЗЬЯНА

На ветке, уцепившись за лиану, О чем-то толковали обезьяны. И вдруг они сердито зашумели, Одна из них, ужасно разъярясь, Другую цап за хвост — И наземь, в грязь, Бьет беспощадно — Клочья полетели...

С. МУШНИК**З пером і автоматом**

Поліція лесная тут как тут,
И вот драчунью ташат в суд.
— За что, скажи, свою соседку била?
— Она меня ужасно оскорбила!
Пусть безобразна я — так что же?
Пусть лгунья я — и это может быть.
Но ведь сказала эта рожа,
Что я на Геббельса похожа!
За это мало и убить!

Алексей МАЛІН,
газета «Вперед, за Родину!»
1943 р.

ІВАН МАВРОДІ (1911-1981)

Іван Васильович Мавроді народився в Одеській області. Учасник війни з жовтня 1941 р. Воював на Кримському фронті, був командиром відділення, політруком роти. У боях під Керчю був двічі поранений. У червні 1942 р. за станом здоров'я був демобілізований.

Події воєнних літ відображені в багатьох книгах віршів і прози.

САПОГИ

Эх, сапоги солдатские,
Ну, всем сапогам сапожиши!
Ясно, не то, что из хрома,
А так — добре не сыщешь.
Еще в степях сталинградских
Выдали пару кирзовых.
Ясно, не то, что блестели,
А так — все же не хуже новых.
Пока шагали Донбассом —
Мили пыльные травы.
Ясно, стопались порядком
А так — поглядиши: не дырявы.
В горах — Мекензия дальних —
Камни от них рассыпались.
Ясно, самим досталось,
Ну, правда, тут... разорвались.
Тогда батарейный сапожник
Подметки подбил к нам хватски,
И вновь сапоги что надо
На ногах солдатских.
Эх, сапоги кирзовые,
Ходят и смены не просят.
Славный, видно, вояка
Сапоги те носит.

Сергей МУШНИК
Перевод с українського В. Федорова
1944 р. под Севастополем

«Непідробні, ширі інтонації, відчутна предметність — усе це від знання життя і зрілої майстерності, якої «неозброєним оком» і не помітиш: здається, перед тобою саме життя. Є в Сергія Мушника ще одна дорогочінна якість: він пише про те, що сам перевжив, відчув, передумав, і в той же час його вірш завжди людні.

На Другій Всесоюзний нараді молодих письменників на цю особливість поезії Сергія Мушника вказував Олександр Твардовський. «Великою життєвою правдою від муш-

під Пилявцями.

1677 р. — розпочалася Перша Чигиринська оборона від турецько-татарських військ.

Народилися:

1969 р. — Олесь Доній, український політик, громадський діяч.

1964 р. — Степан Проциук, український письменник.

15

1649 р. — переможна битва української армії, яку очолював Богдан Хмельницький, з польським військом під командуванням короля Яна II Казимира під Зборовом (тепер Тернопільська область).

Не маючи можливості одночасно воювати проти польських військ і татар, Хмельницький під тиском хана змушеній був почати переговори і укласти з польським королем договір, що дістав назву Зборівського, який формально визнав козацьке управління південносхідними територіями Речі Посполитої, однак не задовольняв потреб українських селян, що воювали разом з козаками. Як виявилось пізніше, місцева польська шляхта і римо-католицьке духовенство, які в результаті договору втрачали свій вплив та владність в Україні, не збира-

никовських балад. Де з гострим драматизмом, а де з м'яким гумором, за яким відчувається закоханість у своїх героях, поет розповідає про людські долі, про суровий і чудесний час».

В. ФЕДОРОВ, з книги «Бойці моєї землі»

ВАСИЛЬ МИСИК (1907-1983)

Василь Олександрович Мисик народився на Дніпропетровщині. Учасник війни з серпня 1941 р. На фронт пішов, будучи членом Спілки письменників. Починав службу рядовим у складі 675-го Окремого спареного батальону 396-ї стрілецької дивізії. Брав участь в обороні Керчі.

АНАТОЛІЙ НИКАНОРКІН (1921-1994)

Анатолій Гнатович Никаноркін народився в м. Єнакієво на Донбасі. Учасник війни з 1943 року. Перше військове звання — ст. лейтенант медичної служби, останнє — капітан медичної служби. Брав участь в Керченському десанті в грудні 1943 року, був тяжко поранений і контужений.

Друкувався в газетах 18-ї і Окремої Приморської армії. Події Керченського десанту відображені в книзі «Сорок днів, сорок ночей».

НЕПОБЕДИМЫЕ

Если падать —
Падать только мертвым,
Но и в час своих последних мук,
На земле бессильно распростертых,
Карабин не выпускать из рук.

Не предай ни словом и ни стоном
Сердца несгибаемого тверды.
Драться до последнего патрона
И непобедимым умереть.

А. НИКАНОРКИН

1943 р., Тамань

ПАНАС НОГІН (1913-1976)

Народився в м. Кривий Ріг. Учасник війни з червня 1941 року до Перемоги.

Був старшиною 7-го запасного полку на Кримському фронті, командиром відділення 954-го артполку на Південному фронті. Брав участь в обороні Криму. Геройка воєнних літ відображені в повісті «Авторитет» та романі «Бунтівне підземелля».

(Продовження буде)

лися виконувати його умови. 1873 р. — відкрито рух поїздів по всій залізничній лінії Кіїв — Берестя завдовжки 560 км.

Народилася:

1978 р. — Лілія Подкопаєва, українська гімнастка, заслужений майстер спорту України (1994). Судя міжнародної категорії.

У 1996 р. на XXVI Олімпійських іграх в Атланті посіла перше місце в абсолютній першості, перше місце у вільних вправах, друге місце на колоді.

16

1651 р. — польські війська зайняли Кіїв.

1914 р. — Головна українська рада оприлюднила маніфест до українського народу з приводу Першої світової війни із закликом боротися за визволення України.

1941 р. — у радянській Червоній армії видано наказ № 270, згідно з котрим всі військовополонені оголошувались зрадниками країни.

1992 р. — у Каховці відбувся перший фестиваль «Таврійські ігри».

Народився:

1884 р. — Ісаак Мазепа, голова уряду УНР.

1944 р. — Володимир Безкоровайний, український військовий діяч, віце-адмірал.

1962 р. — Юрій Іздрик, український прозаїк, поет, культуролог.

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР**СЕРПЕНЬ**

9

Міжнародний день корінних народів світу.

1792 р. — запорожці висадилися на Кубань.

1848 р. — на Буковині скасовано кріпацтво.

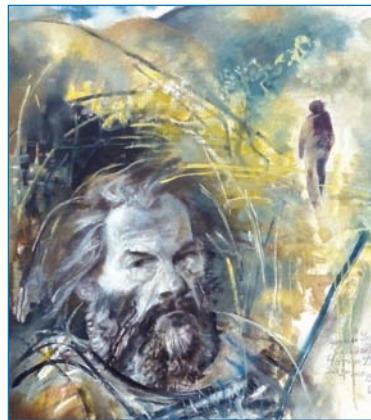
Народилися:

1886 р. — Олександр Тисовський, педагог, основоположник й організатор Пласти, доктор біологічних наук, дійсний член НТШ (з 1927), учитель природознавства Академічної гімназії (1911-1939 рр.), професор Українського таємного університету, Українського державного університету ім. І. Франка та вищих агрономічних курсів у Львові.

1938 р. — Леонід Кучма, другий президент України.

1938 р. — Олександр Омельченко, екс-міський голова Києва.

1973 р. — Олександр Пономарьов, український співак.

ОБЛИЧЧЯ В ДЗЕРКАЛІ ІСТИНИ

Ретроспективна експозиція живописних творів художника Віктора Буня, який оформив більше ста книг кримського видавництва «Таврія», що відбулася в Кримській республіканській універсальній науковій бібліотеці ім. І. Франка як післямова про нього через десять років після смерті, відображає весь творчий шлях від перших дитячих малюнків і студентських етюдів до останніх незакінчених робіт. Більшість із них демонструється вперше.

Дитинство та юність В. Буня пройшли на Волзі, в Казані, де він закінчив художнє училище і в 1968 році приїхав у Крим з мрією про подорож на кораблі далекого плавання. Його вабило море. Однак посада художника не була передбачена в жодній із суднових команд моряків, і він влаштовується на роботу на човнову станцію у Форосі. В наданій йому квартирі з двох кімнат одну заняла художня майстерня, де він створює свої перші пейзажі з морськими та гірськими краєвидами півострова. Чез рівтора року переїжджає в Сімферополь і працює художником спочатку в тільки створеній Кримській телерадіокомпанії, художньо-виробничому комбінаті, а згодом у видавництві «Таврія», беручи участь у групових виставках художників книги в Сімферополі, Києві та Москві.

Саме як майстер книжкової графіки Віктор Бунь і здобув визнання в образотворчому мистецтві, присвятивши їй більше двадцяти п'яти років життя, творчого натхнення і кропіткої праці. Його малюнки, розкриваючи задум та образи письменника, заражували книги, робили їх яскравішими і змістовнішими. Одна з них — «Розповіді про російський флот» А. Митяєва з ілюстраціями В. Буня була відзначена дипломом у республіканському конкурсі «Мистецтво книги» в Києві. А його художнє оформлення «Лебединих островів» ззвучить в одній поетичній тональності з текстом Владислава Бахревського.

Яку зовнішність надав книгам художник, можна було побачити нинішньої весни на виставці в науковій бібліотеці «Таври-

ка» Центрального музею Тавриди. Тоді ж відбулася і презентація альбому, присвяченого його творчості. Ініціатором цього мистецького видання стала вдова художника — Тамара Смирнова, яка зберегла картини і написала вступне слово «Про моого супутника». А в роботі зі систематизації та оформлення картин їй допомагали кримський мистецтвознавець Ігор Ліпунов, реставратор Ніна Гаврилюк і члени німецької гілки її родини, що проживають у Дрездені і

де знаходиться велика колекція живопису В. Буня, — чоловік її рідної сестри — Хайнер Лозе, племінниці Катерина і Надія. Тож і альбом був виданий двома мовами — російською та німецькою.

У нової експозиції, розгорнутої в двох залах бібліотеки ім. І. Франка — мармуровому і мистецтві, інша мета: ознайомити глядачів з тією частиною творчої спадщини В. Буня, яка тривалий час була відома лише вузькому колу родичів, друзів і колег. У майже вісімдесяті картинах — пейзажах, портретах і натюрмортах відображені напружений, іноді мученицький духовний труд, пошук власної образної і пластичної мови, індивідуальної інтонації автора.

— Завдяки цій роботі — альбому і виставкам я сама по-новому побачила творчість свого чоловіка, — сказала Т. Смирнова.

Вона як огорнаний діамант вийшла з тіні у світ. Художній прийом затемнення однієї половини обличчя портретованої моделі, у тому числі й в автопортретах, дружина, психолог за фахом, пояснює відчуттям трагічної розколотості внутріш-

нього світу людини і самого автора. Такі портрети — як сповідь і вирок самому собі.

— У складних інтерпретаціях думки та її викладу в композиціях картин вилеплені енергія живописця, що була багато років під радянським ідеологічним пресом, — сказав один із друзів В. Буня, заслужений художник України Микола Дудченко. — Це частина нашої культури, яка і сьогодні натуральним способом існує в нас, у суспільстві.

Творчість В. Буня можна умовно поділити на дві частини. Першу і головну він віддавав графіці у видавництві, а друга захоплювала його ефект незапограмованим живописом на горі Ай-Петрі, скель Карадагу, заходу сонця на Чатирдазі, куща бузку чи будиночка біля пагорба. І в цьому другому житті він проявив себе чудовим рисувальником і портретистом. Найбільш вдалим, композиційно ясним і завершеним у спадщині В. Буня, на думку І. Ліпунова, є цикл портретів Людвіга ван Бетховена. Він любив музику цього німецького композитора, тож не випадково саме дві його сонати — № 3 і № 14 прозвучали як

музичний супровід експозиції у виконанні випускників Сімферопольського музичного училища ім. П. Чайковського, лауреатів всеукраїнських конкурсів, піаністів Євгена Смирнова і Дарії Кудіної.

— Своїми картинами з квітами, танцюючими чи схожими на феєрверк, кішками, місячною доріжкою на морі та кипарисами Віктор відкривав для мене Кримський півострів, — сказав Хайнер Лозе, який спеціально приїхав на відкриття цієї виставки з дочкою Катериною та внуком Максимом і привіз створений відеофільм про життя і творчість художника. — Як інженер я не підтримував його стилю хаосу в майстерні. Проте на робочому столі в ній завжди був ідеальний порядок. І картину, розпочату ввечері, він вранці показував нам уже закінченою.

Віктор Бунь створив обличчя багатьох книгам і сам із своїм жорстким самоаналізом і самооцінкою став прикладом авторської чесності та безкомпромісності творчої особистості в суспільстві.

Валентина НАСТИНА

НА ДЕРЖАВНОМУ РІВНІ

відзначать 100 років від дня народження Василя Свиди, народного художника України, лауреата Національної премії ім. Т. Г. Шевченка

Міністр культури України Леонід Новохатько підписав наказ «Про відзначення 100-річчя з дня народження Василя Свиди».

Відповідь до наказу утворено організаційний комітет та затверджено план заходів щодо відзначення 100-річного ювілею митця на державному рівні.

В рамках святкування пла- нується провести науково-практичну конференцію, а також низки вечорів пам'яті, « круглих столів », ювілейних виставок, тематичних лекцій, бесід, уроків, конкурсу тощо.

В м. Ужгороді, де жив та працював митець, передбачено створення меморіального будинку-музею Івана Свиди та встановлення меморіальної дошки, а у вересні-жовтні 2013 року тут відбудеться міжнародний пленер різьбарів та виставка скульптури.

Організаційний комітет з підготовки та проведення заходів щодо відзначення на державному рівні 100-річчя з дня народження Василя Свиди очолив заступник міністра культури України Віктор Балюрко. До складу оргкомітету також входять заступники голів Закарпатської та Хмельницької облдержадміністрацій, заступник міністра культури АР Крим, директори профільних департаментів Мінкультури та Київської міськодержадміністрації, очільники Національної спілки художників України та її осередків, директори музеїв за кладів та інші.

Василь Іванович Свіда (22 жовтня 1913 р. – 19 квітня 1989 р.) – скульптор-різьбар, за-

УКРАЇНСЬКІ БАРДИ, ВАС ЧЕКАЄ ДОНУЗЛАВ!

Щороку в Криму проводиться чимало пісенних конкурсів і фестивалів, зокрема й авторської пісні. Зрозуміло, що вони практично стовідсотково – російськомовні. А чи є у нас українська авторська пісня, яка вона, про що, де звучить, хто її творить? А може, україномовним бардам варто та- кож провести у Криму фестиваль, щоб інших послухати й себе показати і гуртом пошукати відповіді на поставлені вище запитання?

Ось таку ідею запропонував «Світлиці», пам'ятаючи про наші колишні масові газетні пісенні акції, наш давній читач і шанувальник Михайло Степанович Микитюк із с. Мирне під Євпаторією. І

не лише ідею, але й місце, де такий фестиваль можна провести вже у вересні цього року: це озеро Донузлав, де розташована дача Михайла Степановича, яка й може стати майбутньою фестивальною пісенною площею. Зайнтригувались? Тоді всі деталі за тел.: (067) 650-14-22, (050) 957-84-40. Ідея – є! Унікальна фестивальна пло-

щадка – чекає! Шукаємо учасників!

(До слова, для тих, хто після фестивалю захоче продовжити творчий відпочинок на Донузлаві, у місцевому пансіонаті будуть заброньовані місця за дуже привітною ціною – з триразовим харчуванням. Детальніше – за тел. 050-497-45-07, Михайло Степанович).

АНОНС! Присвячена Дню незалежності України авторська телепрограма Олександра Польченка «Рідна хата», яка записувалася в редакції «Кримської світлиці», демонструватиметься на ДТРК «Крим» у неділю, 18 серпня, початок о 17.40 (повторення у середу, 21 серпня, початок о 10.00).